

FUNDACJA WSPÓŁPRACY
POLSKO-NIEMIECKIEJ
STIFTUNG
FÜR DEUTSCH-POLNISCHE
ZUSAMMENARBEIT

EIN BLICK ZURÜCK NACH VORN >>
*KULTURELLES ERBE
IN DER KULTURELLEN BILDUNG*

SPOJRZENIE WSTECZ DO PRZODU >>
*DZIEDZICTWO KULTUROWE
W EDUKACJI KULTURALNEJ*

TAGUNGS-
DOKUMENTATION
—
PUBLIKACJA
POKONFEREN-
CYJNA

**EIN BLICK ZURÜCK
NACH VORN >>**
*KULTURELLES ERBE
IN DER KULTURELLEN
BILDUNG*

*Fach- und Jahrestagung des
deutsch-polnischen Netzwerks
jugend.kultur.austausch
vom 22. – 25. März 2012 in Warschau*

**SPOJRZENIE WSTECZ
DO PRZODU >>**
*DZIEDZICTWO KULTU-
ROWE W EDUKACJI
KULTURALNEJ*

*Konferencja
Polsko-Niemieckiej Sieci
młodość.kultura.wymiana
Warszawa, 22 - 25 marca 2012*

INHALT / SPIS TREŚCI >>

Einleitung >> Jugendlichen individuelle Zugänge zur Vergangenheit ermöglichen! Słowo wstępne >> Dajmy młodzieży indywidualny dostęp do przeszłości!	4
Impulsvortrag >> Kulturerbe in Deutschland und in Polen Referat wprowadzający >> Dziedzictwo kulturowe w Niemczech i w Polsce	7
Podiumsdiskussion >> Jugendkultur und kulturelles Erbe – passt das zusammen? Panel dyskusyjny >> „Kultura młodzieżowa i dziedzictwo kulturowe – czy do siebie pasują?	11
Aus der Praxis >> Z praktyki >>	19
Aqueduct / Aqueduct	19
„kunst – raum – erinnerung“ / „Sztuka – przestrzeń – pamięć“	21
Die Generation KATO? / Pokolenie KATO?	23
Kulturerbe und neue Medien / Dziedzictwo kulturowe i nowe media	26
Memoria – cross over arts / Memoria – cross over arts	27
Kilometer 14,7 – Zeitzeugen, Erinnerung, Widersprüche / Kilometr 14,7 – Świadkowie historii, pamięci, sprzeczności	30
Exkursionen zu Warschauer Kulturorten >> Wycieczki do warszawskich instytucji kultury >>	32
Verein Neue Horizonte / Stowarzyszenie Nowe Horyzonty	32
Atelier grosses Zimmer / Pracownia Duży Pokój	33
Gesellschaft für kreative Initiativen „ę“ / Towarzystwo Inicjatyw Twórczych „ę”	34
Nationale Kunstgalerie Zachęta / Zachęta Narodowa Galeria Sztuki	36
Königliches Museum Łazienki / Muzeum Łazienki Królewskie	37
Abschlussgespräch >> Zukunft für die Vergangenheit?! Dyskusja końcowa >> Przyszłość dla przeszłości?!	39
Teilnehmende Organisationen Organizacje uczestniczące	44
Referent/innen Referentki i referenci	46
Impressum Stopka redakcyjna	49

EINLEITUNG >>

Jugendlichen individuelle Zugänge zur Vergangenheit ermöglichen!

Wie sexy ist unser Kulturerbe? Welche Bedeutung haben Kulturdenkmäler, orale Traditionen, altes Handwerk – sprich: das materielle und immaterielle kulturelle Erbe – für Jugendliche und ihre Jugendkultur heute? Welche Rolle spielt es in der Kulturellen Bildung und der kreativen transkulturellen Auseinandersetzung mit der Welt und der Gestaltung der Zukunft?

Um diesen und anderen Fragen nachzugehen, luden die Bundesvereinigung Kulturelle Kinder- und Jugendbildung (BKJ) und die Stiftung für deutsch-polnische Zusammenarbeit (SdpZ) vom 22. bis 25. März 2012 zur Fach- und Jahrestagung des deutsch-polnischen Netzwerks *jugend.kultur.austausch* nach Warschau ein. Expert/innen aus Politik, Wissenschaft, Kultur und Jugendkulturaustausch diskutierten und beleuchteten den Stellenwert des kulturellen Erbes in Polen und in Deutschland sowie dessen Bedeutung in Jugendkultur und Kultureller Bildung.

In ihrer Begrüßung betonte Małgorzata Ławrowska, Geschäftsführender Vorstand der SdpZ, dass es neuer Bildungsformate bedarf, um Kinder und Jugendliche für das kulturelle Erbe zu begeistern, und schrieb dabei den Akteuren im Feld der Kulturellen Bildung eine besondere Rolle zu: „Die Kulturelle Bildung liefert nicht nur langanhaltende Wirkungen, sondern ermöglicht uns auch, den Stereotypenkäfig zu verlassen und unsere Perspektive zu erweitern.“ Lutz Lienke, Vorstand der BKJ, hob die Chancen des Blicks über den nationalen Tellerrand mit Hilfe von Kunst und Kultur hervor: „In den vielfältigen Austauschmaßnahmen in und mit den Künsten zeigt sich immer wieder, welches Potential die Kulturelle Bildung im internationalen Austausch hat, da sie Begegnungen mit allen Sinnen zulässt.“

Im Rahmen der Grußworte unterstrich Prof. Małgorzata Omilanowska, Staatssekretärin im polnischen Ministerium für Kultur und Nationalerbe, die Rolle des kulturellen Erbes und der historischen Bildung in internationalen Jugendbegegnungen im Hinblick auf gegenseitige Wertschätzung und Toleranz: „Durch den Blick des Nachbarn begreift und erfasst die Jugend den Reichtum des eigenen und des fremden Kulturerbes und lernt das, was wertvoll und teilweise in Vergessenheit geraten ist, neu kennen.“ Prof. Dr. Sławomir Ratajski, Generalsekretär der polnischen UNESCO-Kommission, betonte ebenfalls die Relevanz der Künste und ihrer ästhetisch-kulturellen Ausdrucksmöglichkeiten in internationalen Begegnungen: „Sie ermöglichen einen Blick durch die Augen eines Anderen, machen Vielfalt und kulturelles Erbe sichtbar und können so den Dialog zwischen den Kulturen anstoßen. Die Künste und die Kulturelle Bildung leisten einen wichtigen Beitrag zur Öffnung der Gesellschaften und zur Bildung einer europäischen kulturellen Gemeinschaft.“

SŁOWO WSTĘPNE >>

Dajmy młodzieży indywidualny dostęp do przeszłości!

Czy nasze dziedzictwo kulturowe może być sexy? Jakie znaczenie mają dziś dla młodzieży i kultury młodzieżowej pomniki kultury, tradycje ustne, dawne rzemiosło – czyli materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe? Jaką rolę odgrywa w edukacji kulturalnej i kreatywnej transkulturowej debacie ze światem i kształtowaniu przeszłości?

W celu zbadania tych i innych kwestii Federalne Stowarzyszenie Kształcenia Kulturalnego Młodzieży (BKJ) i Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej (FWPN) zaprosiły do Warszawy w dniach 22 do 25 marca 2012 na konferencję Polsko-Niemieckiej Sieci młodzież.kultura.wymiana. Ekspertki z dziedziny polityki, nauki, kultury i wymiany młodzieży dyskutowali i wyjaśniali znaczenie dziedzictwa kulturowego w Polsce i w Niemczech, jego znaczenie dla kultury młodzieżowej i edukacji kulturalnej.

W słowie powitalnym Małgorzata Ławrowska, dyrektor zarządzająca FWPN, podkreśliła, że w celu zainteresowania dzieci i młodzieży dziedzictwem kulturowym potrzebne są nowe formaty edukacyjne, a szczególną rolę mają tu do spełnienia podmioty, działające na polu edukacji kulturalnej: „Edukacja kulturalna nie tylko oddziałuje długofalowo, ale umożliwia nam także wyjście z klatki stereotypów i poszerzenie perspektywy.” Lutz Lienke, członek Zarządu BKJ, podkreślił szanse, jakie daje spojrzenie dzięki kulturze i sztuce poza narodowe podwórko: „Różne projekty wymiany związane ze sztuką wciąż na nowo ujawniają, jaki potencjał ma w dziedzinie wymiany międzynarodowej edukacja kulturalna, ponieważ pozwala ona na spotkania z udziałem wszystkich zmysłów.”

Prof. Małgorzata Omilanowska, sekretarz stanu w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego RP, podkreśliła w swoim słowie powitalnym rolę dziedzictwa kulturowego i edukacji historycznej dla międzynarodowych spotkań młodzieży ze względu na wzajemny respekt i tolerancję: „Dzięki spojrzeniu sąsiada młodzież rozumie i uświadamia sobie bogactwo własnego i obcego dziedzictwa kulturowego i uczy się poznawać na nowo to, co wartościowe i co częściowo popadło w zapomnienie.” Prof. dr Sławomir Ratajski, Sekretarz Generalny Polskiej Komisji UNESCO, również podkreślił wagę sztuki i jej estetyczno-kulturalnych możliwości wyrazu w międzynarodowych spotkaniach: „Umożliwia ona spojrzenie oczami drugiej strony, ukazuje różnorodność i dziedzictwo kulturowe i może zapoczątkować dialog między kulturami. Sztuka i edukacja kulturalna wnoszą istotny wkład na rzecz otwarcia społeczeństw i tworzenia europejskiej wspólnoty kulturowej.“

Oben, von l. n. r.
Prof. Małgorzata Omilanowska,
Prof. Dr. Sławomir Ratajski,
Małgorzata Ławrowska

Unten, von l. n. r.
Lutz Lienke, Bianca Fischer, Iwona Fus

Powyżej, od l. do p.
prof. Małgorzata Omilanowska,
prof. dr Sławomir Ratajski,
Małgorzata Ławrowska

Poniżej, od l. do p.
Lutz Lienke, Bianca Fischer, Iwona Fus

Im Rahmen der Fachtagung zeigten unterschiedliche Modell- und Praxisprojekte, von einer wissenschaftlichen Erhebung bis hin zu künstlerischen Jugendprojekten mit Musik, Theater, Bildender Kunst und digitalen Medien, welches Potential in der Kombination ästhetisch-künstlerischer Zugänge und einer Auseinandersetzung mit dem kulturellen Erbe schlummert. Sie verdeutlichten, dass Kulturerbe nicht zwangsläufig eingestaubt und langweilig sein muss und wie es in attraktiven Formaten in die Kulturarbeit mit und von Jugendlichen einfließen kann. Die Mehrheit der vorgestellten Projekte und teilnehmenden Fachkräfte aus beiden Ländern setzen bei den persönlichen Geschichten und Realitäten der Jugendlichen an und versuchen davon ausgehend, Kulturerbe gemeinschaftlich erlebbar und lebendig zu machen. Sie spannen bewusst einen weiten Bogen von der (kulturellen) Erinnerung bis zur (persönlichen) Zukunftsgestaltung.

In der Podiumsdiskussion sowie der abschließenden Diskussionsrunde mit den Teilnehmenden herrschte Einigkeit darüber: Um Jugendliche für das Thema stärker zu begeistern, ist es vor allem wichtig, persönliche Bezüge zu ihren Lebensrealitäten herzustellen. Insgesamt hat die deutsch-polnische Tagung deutlich gezeigt, wie die Auseinandersetzung mit kulturellem Erbe die Jugendkulturarbeit und den Jugendkulturaustausch bereichern und einen Perspektivwechsel ermöglichen kann.

Die vorliegende Dokumentation fasst die wesentlichen Fach- und Praxisimpulse zusammen.

Rózne projekty modelowe i praktyczne, poczynając od badań naukowych, aż po młodzieżowe projekty artystyczne w dziedzinie muzyki, teatru, sztuk plastycznych i mediów cyfrowych pokazały na konferencji, jaki potencjał drzemie w kombinacji estetyczno-artystycznych metod pracy i debaty o dziedzictwie kulturowym. Uzmysłowiły, że dziedzictwo kulturowe niekoniecznie musi być zakurzone i nudne oraz jak można je wykorzystać w postaci atrakcyjnych formatów w pracy kulturalnej młodzieży i z młodzieżą. Większość zaprezentowanych projektów i uczestniczących specjalistów z obu krajów nawiązuje przy tym do osobistych historii młodzieży i jej realiów i próbuje, wychodząc z tych przesłanek, wspólnie przybliżyć i ożywić dziedzictwo kulturowe. Świadomie rozpinają szeroki łuk od (kulturalnej) pamięci do (osobistego) kreowania przyszłości.

W czasie panelu dyskusyjnego i dyskusji końcowej z uczestnikami panowała zgodność co do tego, że aby wzbudzić u młodzieży większą fascynację tematem, ważne jest przede wszystkim ustanowienie osobistych odniesień do realiów jej życia. W sumie polsko-niemiecka konferencja pokazała wyraźnie, jak debata o dziedzictwie kulturowym może wzbogacić młodzieżową działalność kulturalną i wymianę kulturalną młodzieży i jak wpływa na zmianę perspektywy.

Niniejsza dokumentacja stanowi podsumowanie istotnych impulsów merytorycznych i praktycznych.

Życzymy Państwu przyjemnej lektury.

Tagungsteilnehmer/innen

Uczestnicy konferencji

IMPULSVORTRAG >>

KULTURERBE IN DEUTSCHLAND UND IN POLEN >>

Welche Definition, Kategorien, Listen und pädagogischen Programme gibt es auf nationaler, europäischer und internationaler Ebene?

von Tomasz Torbus

Die kulturelle Anthropologie definiert das kulturelle Erbe als alle beweglichen und unbeweglichen Güter, geistige Werte sowie historische und gesellschaftliche Begebenheiten, die aufgrund der allgemein bekannten und akzeptierten historischen, patriotischen, religiösen, wissenschaftlichen und künstlerischen Werte zum Wohle der Menschheit für zukünftige Generationen bewahrt und unter rechtlichen Schutz gestellt werden sollen.

Institutionen und Körperschaften, die zum Schutz des kulturellen Erbes geschaffen wurden, wirken sowohl international – als bekannteste davon gilt die UNESCO – als auch auf der nationalen Ebene in Form von staatlichen Institutionen, privaten Initiativen oder Stiftungen.

INTERNATIONALE EBENE

Das „Übereinkommen zum Schutz des Kultur- und Naturerbes der Welt“ (Welterbekonvention) der UNESCO, das inzwischen von 188 Staaten unterzeichnet wurde, resultiert in einer Liste von Objekten, die aufgrund ihrer Einzigartigkeit einen besonderen Schutz erfordern. Man unterscheidet dabei zwischen dem materiellen Kulturerbe, wie etwa Bauwerken oder Stadtensembles, und dem immateriellen Kulturerbe, wie Tanz und Theater, darstellender Kunst, Musik, Sprachen und Handwerkstraditionen, mündlichen Literaturformen und dem Dokumentenerbe-Programm „Memory of the World“. Die Liste des Natur- und Kulturerbes der Menschheit enthält inzwischen 936 Objekte in 153 Ländern (Stand Juni 2011).

In Deutschland wurden bereits 41 Objekte in die Welterbe-Liste aufgenommen, dazu gehören beispielsweise der Aachener Dom, die Wartburg, Schlösser und Parks z. B. in Potsdam und Berlin sowie Industriekomplexe wie die Zeche Zollverein in Essen, aber auch die alten Buchenwälder Deutschlands.

In Polen gibt es 13 Weltkulturerbestätten, darunter das deutsche Konzentrations- und Vernichtungslager zwischen 1940 und 1945 Auschwitz-Birkenau, die Altstadt von Warschau, die Deutschordensburg Marienburg, die Klosteranlage und der Park von Kalwaria Zebrzydowska sowie das Salzbergwerk in Wieliczka. Ein interessantes Beispiel bildet darüber hinaus der Park von Bad Muskau/Park Mużakowski, der im Grenzgebiet

REFERAT WPROWADZAJĄCY >>

DZIEDZICTWO KULTUROWE W NIEMCZECH I W POLSCE >>

Jakie są narodowe, europejskie i międzynarodowe definicje, kategorie, listy i programy pedagogiczne?

Tomasz Torbus

Antropologia kulturowa definiuje dziedzictwo kulturowe jako wszystkie dobra ruchome i nieruchome, wartości duchowe oraz wydarzenia historyczne i społeczne, które ze względu na powszechnie znane i akceptowane wartości historyczne, patriotyczne, religijne, naukowe i artystyczne należy dla dobra ludzkości i przyszłych pokoleń zachować i otoczyć ochroną prawną.

Institucje i stowarzyszenia utworzone w celu ochrony dziedzictwa kulturowego działają zarówno na poziomie międzynarodowym – za najbardziej znaną uważane jest UNESCO – jak i narodowym w postaci instytucji państwowych, inicjatyw prywatnych bądź fundacji.

POZIOM MIĘDZYNARODOWY

„Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturowego i naturalnego“ UNESCO podpisana już przez 188 państw doprowadziła do powstania listy obiektów, które ze względu na swoją wyjątkowość wymagają szczególnej ochrony. Rozróżnia się przy tym między materialnym dziedzictwem kulturowym, jak budowle czy zespoły miejskie i dziedzictwem niematerialnym, jak taniec i teatr, sztuka sceniczna, muzyka, języki i tradycje rzemiosła, ustne formy literatury oraz program dziedzictwa dokumentalnego „Memory of the World“. Lista dziedzictwa naturalnego i kulturowego ludzkości obejmuje obecnie 936 obiektów w 153 krajach (stan na czerwiec 2011 r.).

W Niemczech na listę światowego dziedzictwa wpisano już 41 obiektów, należą do nich na przykład katedra w Akwizgranie, zamek Wartburg, pałace i zespoły parkowe np. w Poczdamie i Berlinie oraz kompleksy przemysłowe, jak kopalnia Zollverein w Essen, a także stare lasy bukowe w Niemczech.

W Polsce jest 13 obektów światowego dziedzictwa kulturowego, m.in. niemiecki obóz koncentracyjny i zagłady 1940-45 Auschwitz-Birkenau, Stare Miasto w Warszawie, Zamek Krzyżacki w Malborku, zespół klasztorny i park Kalwaria Zebrzydowska oraz kopalnia soli w Wieliczce. Interesującym przykładem jest ponadto Park Mużakowski w Bad Muskau/Łęknicy na granicy polsko-niemieckiej wpisany na listę w obu krajach.

von Polen und Deutschland liegt und somit auf den Listen beider Länder geführt wird.

EUROPÄISCHE EBENE

Projekte zum Schutz des Kulturerbes finden auch auf europäischer Ebene statt: Seit den 80er Jahren des 20. Jh. existieren mehrere, überwiegend von der EU betreute und geförderte Programme mit dem Ziel, die materiellen und immateriellen Kulturgüter einem breiten Publikum vorzustellen, wie etwa das Projekt „Europäische Kulturstraße“, das durch ein Land bzw. eine Region oder mehrere Länder bzw. Regionen führt und Themen präsentiert, die aufgrund ihres geschichtlichen, künstlerischen und sozialen Interesses für Europa von Bedeutung sind. Dazu zählen etwa die historischen Pilger- oder Handelsstraßen wie die Pilgerrouden nach Santiago de Compostela (seit 1987 gefördert) oder die Hanse (seit 1991). Seit 1984 wird der „Tag des offenen Denkmals“ veranstaltet, an dem die interessierten Besucher/innen kostenlos Objekte besichtigen können, die sonst schwer zugänglich sind.

2006 rief die Europäische Union die Initiative für ein „Europäisches Kulturerbe-Siegel“ ins Leben, das der UNESCO-Weltkulturerbeliste ähnelt und an dem sich derzeit 18 Staaten beteiligen, u. a. Polen mit seinen Schiffswerften in Danzig, dem Hügel Lech (mit Kathedrale, Kirche, Episkopalpalast und Museum) in Gnesen/Gniezno, der Kathedrale St. Stanislaus und St. Wenzeslaus auf dem Wawel-Hügel in Krakau, dem Stadtzentrum von Lublin. Ursprünglich nahm Deutschland an der zwischenstaatlichen Initiative nur als Beobachter teil. Die Landeskonservatoren legten der für das Europäische Kulturerbe-Siegel

POZIOM EUROPEJSKI

Projekte ochrony dziedzictwa kulturowego realizowane są także na poziomie europejskim: od lat 80-tych XX wieku istnieje kilka programów, zwykle prowadzonych i wspieranych przez UE i mających na celu prezentację szerokiej publiczności materialnych i niematerialnych dóbr kultury, na przykład projekt „Europejskie szlaki kulturowe”, obejmujące jeden kraj lub region albo kilka krajów lub regionów oraz prezentujących tematy, które ze względu na interes historyczny, artystyczny i społeczny mają dla Europy znaczenie. Należą do nich na przykład historyczne szlaki pielgrzymkowe i handlowe, jak szlak pielgrzymkowy do Santiago de Compostela (wspierany od 1987 r.) oraz Hanza (od 1991 r.). Od 1984 r. organizowany jest „Dzień otwartych zabytków”, podczas którego zainteresowani mogą bezpłatnie zwiedzać obiekty trudno dostępne na co dzień.

W 2006 r. Unia Europejska powołała do życia inicjatywę „Znak Dziedzictwa Europejskiego” na wzór listy światowego dziedzictwa kulturowego UNESCO, w której uczestniczy obecnie 18 państw, m.in. Polska ze stoczniami w Gdańsku, wzgórzem Lecha (Katedrą, kościołem, pałacem Episkopatu i muzeum) w Gnieźnie, Katedrą św. Stanisława i św. Wacława na Wzgórzu Wawelskim w Krakowie, śródmieściem Lublina. Początkowo Niemcy uczestniczyły w tej międzypaństwowej inicjatywie jedynie jako obserwator. Konserwatorzy poszczególnych landów w lutym 2009 r. przedłożyli kompetentnej w tych sprawach Konferencji Ministrów Kultury listę siedmiu tematów i zabytkowych kompleksów do dalszej dyskusji celem wyboru spośród nich czterech niemieckich nominacji, wśród nich

Tomasz Torbus

zuständigen Kultusministerkonferenz der Länder im Februar 2009 eine Auswahl von sieben Themen bzw. Denkmalkomplexen zur weiteren Diskussion vor, um daraus vier deutsche Nominierungen in die engere Wahl zu schicken, so zum Beispiel „Das Erbe der Zisterzienser“ oder „Das Erbe der Migration“. So entschied man sich letztendlich für die Themen „Stätten der Reformation“ und „Eiserner Vorhang“.

NATIONALE EBENE

In Deutschland liegt die Zuständigkeit für Denkmalschutz und Denkmalpflege bei den Bundesländern. So existieren 16 verschiedene Denkmalschutzgesetze, die den Aufbau der Denkmalbehörden regeln. Die meisten Länder unterscheiden zwischen Denkmal„schutz“behörden und Denkmal„fach“behörden. Eine wichtige Initiative zum Schutz des kulturellen Erbes ist außerdem das Deutsche Nationalkomitee für Denkmalschutz, das seit 1977 den Deutschen Preis für Denkmalschutz verleiht. Die Geschäftsstelle des Komitees war im Bundesministerium des Innern untergebracht, seit 1998 gehört sie zum Beauftragten der Bundesregierung für Kultur und Medien mit Sitz in Bonn. Schirmherr des Deutschen Nationalkomitees für Denkmalschutz ist der Bundespräsident.

Neben den staatlichen Stellen gibt es private Stiftungen, wie die 1985 gegründete Deutsche Stiftung Denkmalschutz, die sich zum Ziel gesetzt hat, bedrohte Baudenkmäler zu retten, instandzusetzen und einer denkmalgerechten Nutzung zuzuführen.

znalazło się na przykład „Dziedzictwo cystersów” i „Dziedzictwo migracji”. W rezultacie zdecydowano się na tematy „Miejsca Reformacji” i „Żelazna kurtyna”.

POZIOM NARODOWY

W Niemczech kompetencje w zakresie ochrony i konserwacji zabytków leżą w gestii landów. Istnieje więc 16 różnych ustaw o ochronie zabytków, regulujących strukturę urzędów konserwatorskich. Większość landów wprowadza rozróżnienie między urzędami ochrony zabytków i urzędami konserwatorskimi. Ważną inicjatywą w dziedzinie ochrony dziedzictwa kulturowego jest ponadto Niemiecki Narodowy Komitet Ochrony Zabytków, który od 1977 r. przyznaje Niemiecką Nagrodę Ochrony Zabytków. Biuro Komitetu mieściło się w Federalnym Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, a od 1998 r. należy do Pełnomocnika Rządu Federalnego do spraw Kultury i Mediów z siedzibą w Bonn. Patronem Niemieckiego Narodowego Komitetu Ochrony Zabytków jest Prezydent RFN.

Oprócz placówek państwowych istnieją fundacje prywatne, takie jak powołana w 1985 roku Niemiecka Fundacja Ochrony Zabytków, której celem jest ratowanie, renowacja i zapewnienie właściwego użytkowania zagrożonych zabytkowych budowli.

W Polsce kompetencje w zakresie ochrony zabytków również mają strukturę regionalną. Każde województwo posiada własny urząd Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, który decyduje o wpisaniu obiektów na listę zabytków.

ÜBER TOMASZ TORBUS

Tomasz Torbus, geboren in Warschau, studierte Kunstgeschichte an den Universitäten in Warschau und in Hamburg. In den Jahren 1997–1999 war er wissenschaftlicher Mitarbeiter am Herder Institut in Marburg und ab 2000 war er wissenschaftlicher Mitarbeiter am Geisteswissenschaftlichen Zentrum für Geschichte und Kultur Ostmitteleuropas an der Universität Leipzig (GWZO). Seit 2010 ist er als außerordentlicher Professor am Institut für mittelalterliche Kunstgeschichte an der Universität Danzig tätig.

In seiner wissenschaftlichen Tätigkeit widmet er sich hauptsächlich der Architektur in Ostmitteleuropa (u. a. der Ziegelarchitektur in Preußen, dem Verteidigungsbau, der Residenz der Renaissance und des Barocks, der Architektur der Zeit des Historismus und des Sozialrealismus sowie der Problematik des Denkmalschutzes). Er gab auch zahlreiche Kunst-Reiseführer u. a. über ganz Polen und über die baltischen Länder heraus.

TOMASZ TORBUS

Tomasz Torbus, urodzony w Warszawie, studiował historię sztuki na Uniwersytecie Warszawskim oraz w Hamburgu. W latach 1997–1999 współpracownik naukowy Instytutu Herdera w Marburgu, a od roku 2000 Centrum Humanistycznego ds. Badań Historii i Kultury Europy Środkowo-Wschodniej (GWZO) przy Uniwersytecie w Lipsku. Od 2012 r. prof. dr Torbus jest profesorem nadzwyczajnym Zakładu Historii Sztuki Średniowiecznej Uniwersytetu Gdańskiego.

Zajmuje się pracą naukową dotyczącą głównie architektury Europy Środkowo-Wschodniej (m. in. ceglanej w Prusach, budownictwa obronnego, rezydencji renesansu i baroku, a także architekturą epoki historyzmu i socrealizmu) oraz problematyki ochrony zabytków. Opublikował także liczne przewodniki m.in. po całej Polsce (tzw. Kunstreiseführer) wydane w oficynach Du Mont i Nelles oraz o krajach nadbałtyckim.

In Polen ist die Zuständigkeit für Denkmalschutz ebenfalls regional aufgeteilt. Jede Wojewodschaft verfügt über ihre eigene Denkmalschutzbehörde (Wojewódzki Konserwator Zabytków), die über die Aufnahme der jeweiligen Objekte auf die Denkmalliste entscheidet.

Die besonders wertvollen Kulturgüter werden auf die Liste der „Geschichtsdenkmäler“ (Pomnik historii) aufgenommen, eine Initiative, die vom polnischen Kultusministerium und dem Präsidenten betreut wird. Mittlerweile enthält die Liste 48 Objekte der Kultur- und Naturdenkmäler. Zu den Naturdenkmälern gehören auch Denkmäler einer sogenannten „doppelten Identität“ wie der Oberländische Kanal, der Park in Bad Muskau/Łęknica, die Marienburg oder die Jahrhunderthalle in Breslau, aber auch solche, die nicht von der friedfertigen sondern martialischen Nachbarschaft der beiden Nationalstaaten zeugen: die Westerplatte bei Danzig oder das Schlachtfeld von Tannenberg/Grunwald. 2012 hat die Kulturlandschaft im Bobertal bei Hirschberg/Jelenia Góra mit ihren Schlössern des preußischen Königshauses und des Adels Eingang auf die Liste gefunden.

KULTURERBE UND JUGEND

Jede der vorgestellten internationalen und nationalen Initiativen und Institutionen zum Schutz des Kulturerbes betreibt pädagogische Programme, die an die Jugend adressiert sind. Besonders verbreitet sind die UNESCO-Programme zur Welterbepädagogik für Kinder und Jugendliche und solche, die sich mit einem speziellen Angebot zur Unterrichtsgestaltung gezielt an die Schulen, Schulnetzwerke, Workshops etc. wenden. Die Schüler/innen sollen dabei, sowohl in der Schule als auch in Zusammenarbeit mit Museen und Fachleuten aus Natur- und Denkmalschutz, mehr über die jeweilige Kulturstätte erfahren, neue Sichtweisen entwickeln und sich langfristig dem Schutz des lokalen und nationalen Erbes und des Welterbes widmen, so zum Beispiel in Deutschland: Deutsche UNESCO-Kommission und in Polen: Institut für Nationales Erbe.

Sowohl in Polen als auch in Deutschland beteiligen sich mehrere Schulen an den Projekten: In Deutschland ist z. B. der Schulworkshop „Welterbe für Junge Menschen“ sehr beliebt, der sich jährlich mit einer anderen UNESCO-Welterbestätte beschäftigt, 2012 ist es das Kloster Lorsch. Auch während der Weltkulturerbetage, wie z. B. des „Tages des Offenen Denkmals“, werden jährlich zahlreiche Angebote für Kinder und Jugendliche vorbereitet wie zum Beispiel Mal- und Fotowettbewerbe, Workshops, Spiele etc.

Szczególne cenne dobra kultury wpisywane są na listę „pomników historii“, opiekę nad tą inicjatywą sprawują Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Prezydent RP. Obecnie lista obejmuje 48 obiektów – zabytków kultury i przyrody. Do pomników przyrody należą też obiekty o tzw. „podwójnej tożsamości”, jak Kanał Elbląski, Park Mużakowski w Łęknicy, czy Zamek w Malborku i Hala Stulecia we Wrocławiu, a także takie, które świadczą nie o pokojowym, a o wojennym charakterze sąsiedztwa obu nacji: Westerplatte w Gdańsku czy pole bitwy pod Grunwaldem. W 2012 r. na listę trafiła dolina Bobru koło Jeleniej Góry z zamkami i pałacami rodzin władców pruskich i szlachty.

DZIEDZICTWO KULTUROWE I MŁODZIEŻ

Każda z przedstawionych międzynarodowych i narodowych inicjatyw i instytucji ochrony dziedzictwa kulturowego prowadzi programy pedagogiczne adresowane do młodzieży. Rozpowszechnione są zwłaszcza programy pedagogiki światowego dziedzictwa dla dzieci i młodzieży pod egidą UNESCO, kierujące specjalną ofertę zajęć dla szkół, sieci szkół, warsztatów itp. W ramach tych programów uczniowie powinni dowiadywać się więcej o danym obiekcie kultury zarówno w szkole, a także we współpracy z muzeami i specjalistami ochrony przyrody i zabytków ucząc się nowego spojrzenia na zabytki i angażować długofalowo w sprawę ochrony lokalnego, narodowego i światowego dziedzictwa kulturowego, taką instytucją jest w Niemczech na przykład Deutsche UNESCO-Kommission, a w Polsce Institut Dziedzictwa Narodowego.

Zarówno w Polsce, jak i w Niemczech w projekcie bierze udział wiele szkół. W Niemczech dużą popularnością cieszą się na przykład szkolne warsztaty „Światowe dziedzictwo dla ludzi młodych”, które zajmują się co roku innym obiektem ze światowej listy UNESCO, w 2012 roku jest to klasztor Lorsch. Także podczas Światowych Dni Dziedzictwa, takich jak „Dzień Otwartych Zabytków”, przygotowywane są co roku propozycje dla dzieci i młodzieży, na przykład konkursy malarskie i fotograficzne, warsztaty, gry itp.

PODIUMSDISKUSSION >>

JUGENDKULTUR UND KULTURELLES ERBE – PASST DAS ZUSAMMEN? >>

Oder: „Wie sexy ist unser Kulturerbe?“

Teilnehmende: Jolanta Nölle, Agnieszka Strzemińska, Maciej Szajkowski, Moderation: Karolina Wigura

Über Facebook, Twitter und Co. werden in kürzester Zeit lokale, nationale oder sogar internationale Protestaktionen und Events einberufen. Das ist heutige Jugendkultur, so die Soziologin Karolina Wigura, Moderatorin der Podiumsdiskussion. Die Jugend von heute steht ihrer Einschätzung nach nicht nur für die Demokratisierung des Internets, des Web 2.0, sondern auch für eine neue Form von Interessenvertretung, Versammlungsfreiheit sowie Protest- und Eventkultur. Im Lichte zeitgenössischer Jugendkulturen stellt sie die Frage, welche Rolle dabei das kulturelle Erbe spielt oder spielen kann. Messen Jugendliche ihm noch einen Wert zu? Und wie sexy ist unser Kulturerbe eigentlich? Vor dem Hintergrund ihrer jeweiligen Erfahrungen an der Schnittstelle von Jugendkultur und kulturellem Erbe befragte und diskutierte Karolina Wigura mit der Kulturforscherin und Soziologin Agnieszka Strzemińska, der Kulturmanagerin und Vorstandsmitglied der Stiftung Zollverein Jolanta Nölle und dem Musiker, Politologen und Journalisten Maciej Szajkowski.

WANN WERDEN BESTIMMTE KULTURELLE ELEMENTE ALS WEITERGEBENSWERTES KULTURELLES ERBE BETRACHTET? GIBT ES BESTIMMTE KRITERIEN? WAS BEDEUTET ES, WENN SICH JUGENDLICHE NICHT DAFÜR INTERESSIEREN? IST DANN DER KANON VIELLEICHT NICHT MEHR STIMMIG?

Der offizielle Kanon des polnischen Kulturerbes ist sehr zentralistisch geprägt, bei dem das reiche kulturelle Erbe der Frauen, der Kinder, der Regionen oder der Berufe vollkommen ausgeklammert werde, so Agnieszka Strzemińska. „Die Jugendlichen wissen nicht, wie sie sich dem Erbe gegenüber verhalten sollen:

ÜBER JOLANTA NÖLLE

Jolanta Nölle ist Vorstandsmitglied der Stiftung Zollverein. Die in Krakau geborene Nölle ist Germanistin, Pädagogin und Theaterwissenschaftlerin. Als Geschäftsführerin leitete sie die vom Land NRW und der Stadt Essen 1998 gegründete Stiftung Zollverein, die das 2001 durch die UNESCO zum Welterbe erklärte Industriedenkmal Zeche Zollverein kulturell und touristisch bespielt. 2008 ist sie in den Vorstand der Stiftung Zollverein berufen worden, in dem sie hauptberuflich für Kunst und Kultur zuständig ist.

PANEL DYSKUSYJNY >>

„KULTURA MŁODZIEŻOWA I DZIEDZICTWO KULTUROWE – CZY DO SIEBIE PASUJĄ? >>

Albo: Czy nasze dziedzictwo kulturowe jest sexy?

Uczestnicy: Jolanta Nölle, Agnieszka Strzemińska, Maciej Szajkowski, Moderator: Karolina Wigura

Za pośrednictwem facebooka, twittera & Co. zwoływane są błyskawicznie akcje protestacyjne i eventy w skali lokalnej, narodowej, a nawet międzynarodowej. Taką jest dzisiejsza kultura młodzieżowa, twierdzi socjolożka Karolina Wigura, moderatorka panelu. Dzisiejsza młodzież opowiada się w jej ocenie nie tylko za demokratyzacją internetu, Web 2.0, ale także za nową formą reprezentowania interesów, wolnością zgromadzeń oraz kulturą protestu i eventu. W świetle współczesnej kultury młodzieżowej powstaje pytanie, jaką rolę odgrywa lub może w niej odgrywać dziedzictwo kulturowe. Czy młodzież przypisuje mu jeszcze jakieś wartości? I czy nasze dziedzictwo kulturowe jest „sexy“? W kontekście doświadczeń na styku kultury młodzieżowej i dziedzictwa kulturowego Karolina Wigura pytała i dyskutowała z Agnieszką Strzemińską, badaczką kultury i socjolożką, z menadżerką kultury i członkinią Zarządu Fundacji Zollverein Jolantą Nölle oraz muzykiem, politologiem i dziennikarzem Maciejem Szajkowskim.

KIEDY OKREŚLONE ELEMENTY KULTUROWE UWAŻA SIĘ ZA DZIEDZICTWO KULTUROWE GODNE PRZEKAZANIA? CZY ISTNIEJĄ OKREŚLONE KRYTERIA? CO OZNACZA, JEŚLI MŁODZIEŻ SIĘ TYM NIE INTERESUJE? MOŻE KANON JUŻ NIE JEST HARMONIJNY?

Oficjalny kanon polskiego dziedzictwa kulturowego jest ukształtowany bardzo centralistycznie, całkowicie wyklucza bogate dziedzictwo kulturowe kobiet, dzieci, regionów i профе-

JOLANTA NÖLLE

Jolanta Nölle jest członkiem Zarządu Fundacji Zollverein. Urodzona w Krakowie, jest germanistką, pedagogiem i teatrologiem. Jako dyrektor zarządzająca kieruje założoną w 1998 r. przez Nadrenię Północną-Westfalię i miasto Essen Fundacją Zollverein, która opiekuje się wpisany w 2001 r. na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO zabytkiem przemysłowym, jakim jest kopalnia Zollverein. W 2008 r. została powołana do Zarządu Fundacji Zollverein, w którym odpowiada za sprawę sztuki i kultury.

Oben von l. n. r.: Agnieszka Strzemińska, Jolanta Nölle, Maciej Szajkowski, Karolina Wigura

Mitte von l.n.r.: Agnieszka Strzemińska, Jolanta Nölle

Unten: Diskussionsteilnehmer/innen

Powyżej, od l. do p.: Agnieszka Strzemińska, Jolanta Nölle, Maciej Szajkowski, Karolina Wigura

W środku, od l. do p.: Agnieszka Strzemińska, Jolanta Nölle

Poniżej: uczestnicy dyskusji

Soll man den Kanon auswendig lernen? Oder ihn als eine Erinnerung der Großeltern betrachten?“ Ihrer Ansicht nach ist es für Kinder und Jugendliche weniger spannend „zu wissen“, was unser kulturelles Erbe ist, da es sehr abstrakt bleibt. Vielmehr kann man ihr Interesse an kulturellem Erbe durch eigenes „Ausprobieren“ und „Tun“ z. B. alter Kulturtechniken wecken. Daher sollte es bei der Vermittlung von kulturellem Erbe weniger um rein kognitive Wissensvermittlung gehen, als vielmehr um das sinnliche und affektive Erfahren und Erforschen: „Wie haben unsere Vorfahren bestimmte Sachen gemacht?“ Durch eigenes Ausprobieren, Erleben und Mitgestalten bleibt das kulturelle Erbe nichts Abstraktes, sondern wird Teil der eigenen Erfahrungen und Geschichte, so Strzemińska.

Auch für den Musiker Maciej Szajkowski existiert nur das, was die Menschen am meisten interessiert und was sie selbst tun wollen. Mit seinem musikalischen Ansatz der Folkkultur bewegt er sich zweifelsohne außerhalb eines kanonisierten musikalischen Kulturerbes. Mitte der 1990er Jahre entdeckte er als junger Musiker die internationale ethnische Musik und begab sich auf die Suche nach einem eigenen Identitätsausdruck für das polnische musikalische Kulturerbe. Dabei setzte er sich den Anfeindungen und dem Unverständnis anerkannter polnischer Musikexperten aus, die ihm Anarchie vorwarfen. Jedoch gab ihm vor allem sein internationaler Erfolg insbesondere in Deutschland und Amerika Recht. Kulturelles Erbe kann daher nur bedingt von autoritären Strukturen und Gremien benannt, ausgezeichnet und bewahrt werden, denn daneben sind es primär die einzelnen Menschen, die bestimmte Traditionen, Techniken wiederbeleben, erhalten und weitertragen, so Szajkowski.

Jolanta Nölle vertritt als Kulturmanagerin der deutschen Stiftung Zollverein ein Denkmal der Industriekultur, das von der UNESCO als Welterbestätte ausgezeichnet wurde. Sie sieht sich vor der Herausforderung, dieses Erbe an unterschiedliche Zielgruppen wie Jugendliche, Zuwanderer/innen, ehemalige (Gast-)Arbeiter/innen der Region oder Kultureliten zu vermitteln und weiterzugeben. Dabei geht es auch ihr weniger um eine reine Wissensvermittlung, sondern vor allem auch um das Erleben und Erforschen der Zeche Zollverein und ihrer Ge-

schi, uważa Agnieszka Strzemińska. „Młodzież nie wie, jak ma się zachować w stosunku do dziedzictwa: Czy ma się nauczyć kanonu na pamięć? Czy ma traktować go jako pamięć dziadków?“ Według niej dzieci i młodzież mniej interesuje „wiedzieć“ czym jest nasze dziedzictwo kulturowe, ponieważ pozostaje to czymś bardzo abstrakcyjnym. Ich zainteresowanie dziedzictwem kulturowym można wzbudzić raczej pozwalając na osobiste „testowanie” i „działanie”, np. poznawanie dawnych technik kultury. Dlatego w ramach edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego nie powinno chodzić tylko o czysto kognitywne przekazanie wiedzy, a raczej o doświadczanie i zgłębianie go w sposób zmysłowy i afektywny: „Jak pewne rzeczy robili nasi przodkowie?“ Poprzez osobiste testowanie, przeżywanie i współkształtowanie dziedzictwo kulturowe przestaje być czymś abstrakcyjnym, a staje się częścią własnych doświadczeń i historii, uważa Strzemińska.

Dla muzyka Macieja Szajkowskiego także istnieje tylko to, co ludzi najbardziej interesuje i co sami chcą robić. Ze swoją muzyczną koncepcją kultury folkowej niewątpliwie porusza się poza kanonem dziedzictwa muzycznego. W połowie lat 1990-tych będąc młodym muzykiem odkrył międzynarodową muzykę etniczną i rozpoczął poszukiwanie własnej identyfikacji polskiego dziedzictwa muzycznego. Narażał się przy tym na wrogość i brak zrozumienia ze strony uznanych polskich ekspertów muzycznych, którzy zarzucali mu anarchię. Ale rację przyznał mu przede wszystkim międzynarodowy sukces, szczególnie w Niemczech i w Ameryce. Stąd autorytarne struktury i gremia mogą jedynie warunkowo określać, co jest dziedzictwem kulturowym, nagradzać je i chronić, obok nich są bowiem indywidualni ludzie, którzy na pewno rewitalizują, zachowują i przekazują tradycje i techniki, uważa Szajkowski.

Jolanta Nölle, menadżerka kultury niemieckiej Fundacji Zollverein, reprezentuje pomnik kultury przemysłowej, uznany przez UNESCO za obiekt światowego dziedzictwa. Stoi przed nią wyzwanie objaśnienia i przekazania tego dziedzictwa różnym grupom docelowym, takim jak młodzież, imigranci, byli gasterbeiterzy z tego regionu, czy elity kulturalne. Przy tym także i jej chodzi nie tyle o czysty przekaz wiedzy, a przede wszystkim

ÜBER AGNIESZKA STRZEMIŃSKA

Agnieszka Strzemińska ist Soziologin und Kulturforscherin. Sie beschäftigt sich mit der Diagnose lokaler Gesellschaften, mit der Untersuchung der Jugend und Jugendkultur, mit der Ethnografie neuer Medien und Technologien sowie der Raumforschung. In ihrer Arbeit bedient sie sich der qualitativen und ethnografischen Methoden sowie der Fotografie und Animationstechniken. Ziel ist es einzelne Menschen, ihre Geschichten und ihre Welt nachzuvollziehen und kennenzulernen. Gegenwärtig koordiniert sie das Projekt „Unsichtbare Kinder“ im Forschungszentrum „Stocznia“.

AGNIESZKA STRZEMIŃSKA

Agnieszka Strzemińska jest socjolożką i kulturoznawcą. Zajmuje się diagnozami lokalnych społeczności, badaniami młodzieży i kultury młodzieżowej, etnografią nowych mediów i technologii oraz badaniami przestrzeni. W pracy wykorzystuje metody jakościowe, etnograficzne, fotografię, techniki animacyjne, wszystko po to, żeby lepiej poznać i zrozumieć świat swoich rozmówców. Obecnie związana z Pracownią Badań i Innowacji Społecznych „Stocznia“, gdzie zajmuje się koordynacją projektu „Niewidzialne Dzieci”.

Oben: Welterbestätte Zeche Zollverein, Essen (D)

Unten: Punk-Folklore-Band R.U.T.A.,
eine Initiative von Maciej Szajkowski (PI)

Powyżej: Kopalnia Zollverein, Essen (N)

Poniżej: Projekt R.U.T.A.,
inicjatywa Maćka Szajkowskiego (PI)

schichte, die bis heute prägend für die ganze Region ist. Das Interesse der unterschiedlichen Besucher/innen wird durch unterschiedliche Formate und Vermittlungsformen geweckt, wie zum Beispiel durch Führungen, Kulturveranstaltungen oder Audioguides von Jugendlichen für junge Menschen. Wenn man Jugendliche für das kulturelle Erbe begeistern will, kommt es laut Nölle daher besonders darauf an, ansprechende Vermittlungsformate und Partizipationsformen anzubieten, die nicht nur einen Blick zurück, sondern auch nach vorn wagen.

WIE SOLL SICH DAS KULTURELLE ERBE ZUM NATIONALEN ERBE UND DEM VERSTÄNDNIS VON TRADITION, PATRIOTISMUS VERHALTEN?

Eine Welterbestätte wie die Zeche Zollverein im Ruhrgebiet kann aus Sicht von Jolanta Nölle Kinder, Jugendliche und Erwachsene ermuntern, sich mit der kulturellen Geschichte und den Spannungen auseinanderzusetzen und zur aktiven Mitgestaltung der Region beizutragen. Der Strukturwandel ist im Ruhrgebiet noch in vollem Gange, Arbeitslosigkeit und ungelöste Integrationsprobleme halten die Menschen vor Ort in Atem. Es bedurfte viel Überzeugungskraft, das Kulturerbe rund um die Zeche den ehemaligen Arbeiter/innen schmackhaft zu machen, so Nölle. Denn oft hatten diese nicht nur positive Erinnerungen an ihre Arbeitsjahre unter Tage und verstanden zunächst nicht, warum dieser Ort nun als Denkmal bewahrt werden soll. Oft entgegneten sie: „Ich habe da meine Gesundheit verloren, meine Jugend – was macht ihr da für einen Quatsch?“ Auch viele Kinder der Gastarbeiter hatten wenig oder keine Verbindung zur Industriekultur, vielmehr waren für sie ihre ausländischen Wurzeln identitätsstiftend. Durch Stadtteil-feste, Kulturprogramme, Diskussionsveranstaltungen zu Geschichte und Kultur sowie andere innovative Zugänge wie z. B. die Einbindung der ehemaligen Kumpel, die jetzt Führungen in der Zeche anbieten, gelang es jedoch im Laufe der Jahre,

o doświadczenie i poznawanie kopalni Zollverein i jej historii, która do dziś wywiera piętno na całym regionie. Aby zainteresować kopalnią różne grupy gości, stosuje się rozmaite formaty i formy przekazu, na przykład zwiedzenie z przewodnikiem, imprezy kulturalne i audioprzewodniki realizowane przez młodzież dla młodzieży. Jeśli chce się zaciekać młodzież dziedzictwem kulturowym, trzeba zdaniem Nölle proponować odpowiednie dla niej formaty przekazu i formy partycypacji, które odważą się patrzeć nie tylko wstecz, ale i do przodu.

JAK MA WYGLĄDĄĆ RELACJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO DO DZIEDZICTWA NARODOWEGO I ROZUMIENIA TRADYCJI, PATRIOTYZMU?

Obiekt światowego dziedzictwa, jakim jest kopalnia Zollverein w Zagłębiu Ruhry, może zdaniem Jolanty Nölle zachęcić dzieci i młodzież, a także dorosłych do debaty na temat historii kultury i napięć oraz przyczynić się do aktywnego włączenia się w kształtowanie regionu. Zmiany strukturalne w Zagłębiu Ruhry są jeszcze w pełnym toku, bezrobocie i nierozwiązane problemy integracji trzymają miejscowe społeczeństwo w napięciu. Trzeba było dużej siły perswazji, aby przekonać byłych robotników, że kopalnia to dziedzictwo kulturowe, twierdzi Nölle. Bowiem często mieli oni nie tylko pozytywne wspomnienia o latach pracy pod ziemią i początkowo nie rozumieli, dlaczego ma się zachować to miejsce jako pomnik. Często odpowiadali: „Straciłem tam swoje zdrowie, swoją młodość – co za bzdury tam robicie?” Wiele dzieci górników również miało niewielką lub żadną więź z kulturą przemysłową, decydujące dla ich tożsamości były raczej zagraniczne korzenie. Poprzez święta dzielnicy, programy kulturalne, spotkania dyskusyjne na temat historii i kultury oraz inne innowacyjne metody pracy, jak na przykład zaangażowanie byłych górników, którzy teraz oprowadzają po kopalni jako przewodnicy udało się jednak z biegiem lat zna-

ÜBER MACIEJ SZAJKOWSKI

Maciej Szajkowski ist Absolvent der Politikwissenschaften und des Journalismus der Universität Warschau. Derzeit ist er als Musiker, Politologe, Produzent, Herausgeber, Journalist und Manager sowie als Mitarbeiter des 4. Programms des Polnischen Rundfunks tätig. Zudem ist er Mitbegründer einiger Musikgruppen, wie z. B.: „Kapela Ze Wsi Warszawa“, „Masala“, „Antidotum“ und Ideengeber und Gründer der Punk-Folklore-Band R.U.T.A., seit 2000 ist er Organisator der Konzerte „Musik im Museum“ im Ethnografischen Museum in Warschau und Präsident der Stiftung „Transetnika“, die das Festival Ethnopolis organisiert sowie die Musikreihe „Ein Europa, viele Kulturen“. Außerdem erhielt er 2011 den Preis „Paszport Polityki“ in der Kategorie Populäre Musik.

MACIEJ SZAJKOWSKI

Maciej Szajkowski jest absolwentem Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu Warszawskiego, a obecnie muzykiem, politologiem, producentem, wydawcą, dziennikarzem, menadżerem. Współpracownik IV Programu Polskiego Radia. Związany z kilkoma formacjami muzycznymi, m.in. Kapela Ze Wsi Warszawa, Masala, Antidotum. Pomysłodawca i założyciel punk-folkowej formacji R.U.T.A. Od 2000 r. organizator koncertów „Muzyka w Muzeum” w Muzeum Etnograficznym w Warszawie. Laureat „Paszportu Polityki 2011” w kategorii muzyka popularna. Prezes Stowarzyszenia Sztuki Etnicznej „Transetnika”, które zajmuje się organizacją festiwalu Ethnopolis, a także cyklu „Jedna Europa, wiele kultur” – muzycznego przeglądu stolic Europy. Ponadto laureat nagrody „Paszport Polityki” w 2011 roku w kategorii muzyka popularna.

den Identifikationsfaktor der Bevölkerung mit der Zeche erheblich zu steigern. Dies führte zu einer Neubewertung des industriellen Kulturerbes in der Region und darüber hinaus. Wie die Zeche Zollverein verdeutlicht, können Kulturerbestätten also zu zentralen Orten der Partizipation, Mitgestaltung, diskursiven Auseinandersetzung, Bildung, Kultur und Diskussionen im Spiegel von Gegenwart und Geschichte werden, so Nölle.

Im Kontext von nationalem Erbe betont Agnieszka Strzemińska insbesondere die vorherrschende zentralistische Deutungshoheit in Bezug auf das Kulturerbe in Polen: „Der Kanon enthält Erzählungen von Männern in Machtpositionen (...) und weist abstrakte Werke, Ehrerweisungen und die bedingungslose Verbeugung vor einem abstrakten Polen auf.“ Sie plädiert daher für mehr Mitgestaltungsmöglichkeiten und eine dezentralisierte Vermittlung von Kulturerbe in Polen, die sich mehr an konkreten regionalen und lokalen Geschichten orientiert, als an abstrakten nationalen Erzählungen. Ein gutes Beispiel sei das kulturelle Bildungsprojekt der Stiftung „Pogranicze“ (Grenzland) in Sejny, wo sich Kinder und Jugendliche aktiv in die Lebenswelt ihrer Vorfahren begeben.

Auch Maciej Szajkowski versucht, sich dem nationalen und internationalen Kanon zu entziehen und neue Deutungs- und Interpretationsmöglichkeiten von musikalischem Erbe und Musikkultur populär zu machen. Dabei widersetzt er sich bewusst dem polnischen musikalischen Mainstream, der gängigen Pop- und Volksmusik, die von den öffentlichen Medien ausgestrahlt wird und den Geschmack vorgibt: „Die Musik, die ich mit modernen Orchestern und Menschen, die in Städten geboren sind und nie etwas mit der dörflichen Realität oder der Kultur zu tun hatten, zu interpretieren versuche, wird so zu einer Form des Protests.“

cnie zwiększyć stopień identyfikacji ludności z kopalnią. Doprowadziło to do przewartościowania przemysłowego dziedzictwa kultury w regionie i poza nim. Jak więc pokazuje kopalnia Zollverein, obiekty dziedzictwa kulturowego mogą się stać centralnym miejscem partycypacji, kształtowania i dyskursu, edukacji, kultury i dyskusji w zwierciadle współczesności i historii, uważa Nölle.

W kontekście dziedzictwa narodowego Agnieszka Strzemińska podkreśla zwłaszcza dominujące centralistyczne prawo do interpretacji w odniesieniu do dziedzictwa kulturowego w Polsce: „Kanon zawiera opowieści mężczyzn zajmujących wpływowe pozycje (...) i mieści w sobie dzieła abstrakcyjne, hołdy i absolutny ukłon przed abstrakcyjną Polską.” Dlatego opowiada się ona za większymi możliwościami współdziałania w jego kształtowaniu i decentralizacją przekazu dziedzictwa kulturowego w Polsce, tak by kierować się bardziej konkretnymi sprawami regionalnymi i lokalnymi niż abstrakcyjnymi historiami narodowymi. Dobrym przykładem jest projekt edukacji kulturalnej Fundacji „Pogranicze” w Sejnach, gdzie dzieci i młodzież aktywnie poznają świat swoich przodków.

Maciej Szajkowski próbuje uciec od kanonu narodowego i międzynarodowego i popularyzować nowe wykładnie i możliwości interpretacji dziedzictwa muzycznego i kultury muzycznej. Sprzeciwia się przy tym świadomie polskiemu mainstreamowi muzycznemu, utartej kulturze popu i muzyki ludowej, nadawanej przez publiczne media i kształtującej gusta: „Muzyka, jaką próbuję interpretować z nowoczesnymi orkiestrami i ludźmi, którzy urodzili się w miastach i nigdy nie mieli do czynienia z większą rzeczywistością bądź kulturą, staje się w ten sposób kolejną formą protestu.”

ÜBER KAROLINA WIGURA

Karolina Wigura ist Doktorin der Soziologie, Journalistin, Redaktionsmitglied der Online-Wochenzeitschrift „Kultura Liberalna” und wissenschaftliche Mitarbeiterin am Institut für Soziologie der Universität Warschau. Sie interessiert sich für ethische Fragen sowie für die Problematik des Gedächtnisses und der Identität in der Gesellschafts- und Politiktheorie. Im Juni letzten Jahres veröffentlichte sie das Buch „Die Schuld der Nation. Vergebung als Politikstrategie” (Wina Narodu. Przebaczenie jako strategia prowadzenia polityki). Sie ist Preisträgerin des Grand-Press-Preises für das Interview mit Jürgen Habermas „Europa wird von einer tödlichen Trägheit heimgesucht“.

KAROLINA WIGURA

Karolina Wigura – doktor socjologii, dziennikarka. Członkini redakcji tygodnika online „Kultura Liberalna” i adiunkt w Instytucie Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego. Interesuje się zagadnieniami etycznymi oraz problematyką pamięci i tożsamości w teorii społecznej i politycznej. W czerwcu zeszłego roku opublikowała książkę „Wina narodów. Przebaczenie jako strategia prowadzenia polityki”. Laureatka nagrody Grand Press za wywiad z Jürgenem Habermasem pt. „Europę ogarnia śmiertelny bezwład”.

IST DAS KULTURELLE ERBE DENN NUN SEXY? UND FALLS NICHT, WAS MUSS MAN TUN, DAMIT DAS KULTURELLE ERBE SEXY WIRD?

Um attraktiv für Jugendliche zu sein, muss man vor allem auf die Bedürfnisse und Interessen der Jugendlichen und ihrer speziellen Jugendkultur eingehen, so Nölle. So organisierte sie auf der Zeche Zollverein auf Wunsch von und zusammen mit Jugendlichen beispielsweise ein Street-Art-Festival und einen Flashmob. Gerade derartige „Guerilla“-Techniken eignen sich als kulturstrategische Instrumente für ihre Arbeit besonders gut: Künstler/innen tauchen auf Veranstaltungen unangekündigt auf und spielen solange, bis sie „vertrieben“ werden. Darüber hinaus initiiert Jolanta Nölle derzeit die Gründung eines Fördervereins „Junge Freunde“ der Zeche Zollverein, in dem die Jugendlichen statt der üblichen Mitgliedsbeiträge kreative Ideen einbringen. Zudem sind mittlerweile Kooperationen mit Schulen, die in mühevoller Kleinstarbeit über Jahre aufgebaut werden mussten, sehr „sexy“ und lohnenswert für beide Seiten geworden.

Damit Kulturerbe wertvoll und interessant für Kinder und Jugendliche wird, ist für Agnieszka Strzemińska die aktive Teilhabe und das eigene Erleben der Kinder und Jugendlichen zentral. „Erst dann wird das kulturelle Erbe lebendig.“ Die Möglichkeit, etwas ganz Konkretes zu tun und hervorzubringen, sei wichtig. Strzemińska bezieht sich damit vor allem auf traditionelle Techniken, altes Handwerk sowie persönliche Wissensschätze und Kompetenzen aus dem ländlichen Raum. Im eigenen Tun können Kinder und Jugendliche ein eigenes Fragment hinzufügen und ein individuelles Arbeitsergebnis hinterlassen. „Solange das Erbe nicht vielfältig sein darf, es kein Platz für Polyphonie gibt und junge Menschen es nach

A WIEŻ CZY DZIEDZICTWO KULTUROWE JEST SEXY? A JEŚLI NIE, TO CO TRZEBA ZROBIĆ, ABY DZIEDZICTWO KULTUROWE STAŁO SIĘ SEXY?

Aby być atrakcyjnym dla młodzieży, trzeba przede wszystkim wychodzić naprzeciw jej potrzebom i zainteresowaniom oraz specyficznej kulturze młodzieżowej, uważa Nölle. Zorganizowała ona na przykład w kopalni Zollverein na życzenie i z udziałem młodzieży Festiwal Sztuki Ulicznej i flash mob. To właśnie techniki partyzanckie doskonale nadają się w tej pracy jako instrument strategii kultury: artyści pojawiają się na imprezach bez zapowiedzi i grają tak długo, dopóki nie zostaną „przepędzeni”. Poza tym Jolanta Nölle jest obecnie inicjatorką powołania stowarzyszenia „Junge Freunde“, wspierającego kopalnię Zollverein, w którym młodzież, zamiast opłacać zwyczajowe składki członkowskie, wnosić będzie kreatywne pomysły. Zwłaszcza kooperacja ze szkołami, którą trzeba było z trudem latami budować dzięki mrówczej pracy, stała się „sexy“ i jest korzystna dla obu stron.

Jeśli dziedzictwo kulturowe ma się stać dla dzieci i młodzieży czymś cennym i interesującym, centralną sprawą jest dla niej według Agnieszki Strzemińskiej aktywne uczestnictwo i osobiste doznanie. „Dopiero wtedy dziedzictwo kulturowe staje się żywe”. Ważna jest możliwość robienia i tworzenia czegoś bardzo konkretnego. Strzemińska odnosi się tym samym przede wszystkim do tradycyjnych technik, dawnego rzemiosła oraz skarbów osobistej wiedzy i kompetencji wyniesionej z obszarów wiejskich. Dzięki własnym zajęciom dzieci i młodzież mogą dołożyć własną część i pozostawić rezultat indywidualnej pracy. Dziedzictwo musi być różnorodne, musi być w nim miejsce na polifonię, na kształtowanie przez

Punk-Folklore-Band R.U.T.A.

Punk-folkowa formacja R.U.T.A

ihren Ansprüchen mitgestalten dürfen, ist es einfach tot. Jemand kann mir ein fertiges Drehbuch in die Hand drücken und die Aufgabe geben, es nun schön abzuspielen, aber es wird nicht meins sein.“

Maciej Szajkowski sieht in der Beschäftigung mit kulturellem Erbe für junge Leute einen Baustein zur Identitätssuche und ihrer prozesshaften Gestaltung. Er unterstreicht das generationenübergreifende und kontinuierliche Bedürfnis von Menschen, ihre Identität zu gestalten, sich mit Musik zu beschäftigen, sie zu hören oder selbst zu spielen. Musik kann einen Beitrag dazu leisten, längst vergessene Momente wieder in Erinnerung zu rufen und ihnen wieder Bedeutung zu verleihen. So sorgte seine „Kapela“ für einen Mentalitätswandel in Polen, indem sie das Dorf wieder ins Gedächtnis rief. „Das Gefühl zu haben, einer Gesellschaft zugehörig zu sein, die das eigene Zentrum in sich selbst gefunden hat und sich ihrer ruralen Wurzeln bewusst ist“, ist für ihn elementar im Umgang mit dem Kulturerbe und für junge urbane Menschen zugleich anziehend. „Man hat es dann nicht mehr nötig, in den entferntesten Ecken der Welt zu suchen, sondern blickt auf das Lokale, das mit unserer Tradition verbunden ist.“

Abschließend hält Karolina Wigura fest, dass die Vielfalt des kulturellen Erbes, der Zugänge sowie der Vermittlungsformen in beiden Ländern noch zu wenig wertgeschätzt und ermöglicht wird. Jedoch befindet man sich in einem faszinierenden Moment, in dem die Vielfalt des kulturellen Erbes zunehmend entdeckt wird. Zudem hebt sie hervor, dass das, was man selbst als kulturelles Erbe empfindet, stets individuell ist und mit anderen immer wieder neu ausgehandelt werden muss: „Niemand von uns sucht sich sein kulturelles Erbe aus. Wir werden in kulturelle Gemeinschaften hineingeboren. Aber das Erbe ist derart vielseitig, vielfältig und auch inkohärent, dass wir darüber streiten können. Heiße Debatten können die Diskussion über Identität sowie über individuelle und gemeinsame Erben beleben.“

młodych ludzi wg ich własnych potrzeb - w przeciwnym razie będzie po prostu martwe. Ktoś może mi wcisnąć do ręki gotowy scenariusz i dać zadanie, by go pięknie zagrać, ale to nie będzie moje.”

Maciej Szajkowski widzi w zajmowaniu się młodych ludzi dziedzictwem kulturowym element poszukiwania tożsamości i jej procesowego kształtowania. Podkreśla ponadpokoleniową i nieustanną ludzką potrzebę kształtowania swej tożsamości, zajmowania się muzyką, jej słuchania i osobistego wykonywania. Muzyka może przyczynić się do przypomnienia dawno zapomnianych momentów i nadania im ponownie znaczenia. I tak „Kapela” spowodowała w Polsce zmianę mentalności, przywołując na pamięć wieś. „Mieć uczucie, że należy się do społeczeństwa, które odnalazło w sobie swoje własne miejsce i jest świadome swych wiejskich korzeni“ ma dla niego elementarne znaczenie w kontakcie z dziedzictwem kulturowym, a jednocześnie przyciąga młodych ludzi z miasta. „Wtedy nie trzeba już poszukiwać w najdalszych zakątkach świata, a spogląda się na to, co lokalne, co związane z naszą tradycją.”

Kończąc, Karolina Wigura stwierdza, że różnorodność dziedzictwa kulturowego, metod pracy i form przekazu w obu krajach jest jeszcze za mało doceniana i dostępna. Znajdujemy się jednak w fascynującym momencie, kiedy ta różnorodność jest odkrywana w coraz większym stopniu. Wigura podkreśla ponadto, że to, co człowiek odbiera jako dziedzictwo kulturowe, jest zawsze sprawą indywidualną, która musi wciąż na nowo podlegać negocjacji z otoczeniem: „Nikt z nas nie wybiera sobie dziedzictwa kulturowego. Przychodzimy na świat w określonych społecznościach kulturowych. Ale dziedzictwo jest tak wielostronne, różnorodne, a także niekoherentne, że możemy się o nie spierać. Gorące debaty mogą ożywić dyskusję o tożsamości oraz o indywidualnych i wspólnych dziedzictwach.“

AUS DER PRAXIS >>

AQUEDUCT >>

Durch lebendige Zugänge zum kulturellen Erbe Kompetenzen entwickeln!

von Katarzyna Dzigańska und Marcin Klang

Ziel des multilateralen Comenius-Projekts „Aqueduct“ war es, eine Methodologie der Zusammenarbeit von kulturellen Institutionen und Schulen im Bildungsprozess auf Grundlage von Schlüsselkompetenzen zu entwickeln. Eingebettet in den Kontext des Welterbes wird die Bildung hierbei nicht nur als ein historisches, kunst- und kulturgeschichtliches Thema betrachtet, sie bietet vielmehr Potenziale: Lebenslanges Lernen, soziale und zivile Kompetenzen, Initiative und Unternehmertum sowie kulturelle Wahrnehmungs- und Ausdrucksfähigkeiten zu fördern.

Durch die sich dynamisch wandelnden Wissensressourcen ist es von größter Bedeutung, sich auf die Vermittlung von Lernkompetenzen bei jungen Menschen zu konzentrieren. Um dieses Anliegen zu realisieren, sind Bildungsprojekte bzw. Aktivitäten mit Forschungscharakter ganz besonders zu empfehlen, wobei Lehrer/innen oder Moderator/innen im Dialog mit den Schüler/innen stehen, während diese ihre Forschung eigenständig durchführen. Es ist ein schwieriger pädagogischer Weg, den Jugendlichen Zeit zum Entdecken der Gesetzmäßigkeiten in der Welt zu überlassen, eigene Theorien aufzustellen, gemeinsam Kriterien zur Überprüfung von Aktivitäten sowie Reflexionsmethoden zu erarbeiten, jedoch führt dies auch zu greifbaren Ergebnissen. Es kann sich als schwierig erweisen, die Schüler/innen und ihre Fragen ernst zu nehmen, dennoch können auch die „böartigsten“ Fragen relevant sein, da sie häufig wesentliche Grundsätze berühren.

ÜBER KATARZYNA DZIGAŃSKA

Katarzyna Dzigańska ist Absolventin der Filmwissenschaft an der Jagiellonen Universität. Seit 2006 ist sie Mitarbeiterin des Kleinpolnischen Kulturinstituts (Małopolski Instytut Kultury) in Krakau und koordiniert den Kunstwettbewerb „Skarby Małopolski“, der während der „Kleinpolnischen Tage des Kulturerbes“ stattfindet und das Ziel verfolgt, neue Methoden und Arbeitsweisen für das regionale Kulturerbe umzusetzen. In den Jahren 2009–2011 war sie Koordinatorin des Projekts „Aqueduct“. Zudem ist sie für die Öffentlichkeitsarbeit für die Programme des Kleinpolnischen Kulturinstituts zuständig.

Z PRAKTYKI >>

AQUEDUCT >>

Kształtować kompetencje poprzez żywy dostęp do dziedzictwa kulturowego!

Katarzyna Dzigańska i Marcin Klang

Multilateralny projekt „Aqueduct“ w ramach programu „Comenius” miał na celu opracowanie metodologii współpracy instytucji kultury i szkół w procesie edukacji opartej na kluczowych kompetencjach. Edukacja wkomponowana w kontekst światowego dziedzictwa traktowana jest nie tylko jako temat historyczny, artystyczny- i kulturalno-historyczny, ma ona dużo większy potencjał: wspieranie uczenia się przez całe życie, kompetencji społecznych i obywatelskich, inicjatyw i przedsiębiorczości oraz zdolności postrzegania i ekspresji kulturowej.

Ze względu na zmieniający się dynamicznie zasób wiedzy najistotniejszym wydaje się skupienie wysiłków na tym, aby przyswoić młodym ludziom umiejętność uczenia się. Wydaje się, że tego typu zadanie najlepiej realizować poprzez projekty edukacyjne lub działania typu badawczego, wspomagane przez nauczyciela lub koordynatora prowadzącego dialog z uczniami i poprzez samodzielne poszukiwania młodzieży. Pozostawienie młodym ludziom czasu na odkrywanie zasad rządzących światem, tworzenie własnych teorii, wspólne wypracowywanie kryteriów weryfikacji działań, metod refleksji to trudna droga edukacyjna, jednak przynosząca wymierne efekty. Trudność może sprawiać traktowanie uczniów i ich pytań poważnie, ale wbrew pozorom najbardziej „złośliwe” pytania mogą być istotne, gdyż często dotyczą spraw podstawowych.

KATARZYNA DZIGAŃSKA

Katarzyna Dzigańska – absolwentka filmoznawstwa na Uniwersytecie Jagiellońskim. Od 2006 roku pracownica Małopolskiego Instytutu Kultury w Krakowie. Koordynatorka konkursu plastycznego „Skarby Małopolski”, towarzyszącego Małopolskim Dniom Dziedzictwa Kulturowego, którego celem jest wdrażanie nowych metod i narzędzi pracy z dziedzictwem kulturowym regionu. W latach 2009–2011 koordynatorka projektu „Aqueduct”, poświęconego rozwijaniu kluczowych kompetencji poprzez edukację na rzecz dziedzictwa kulturowego. Zajmuje się także promocją programów realizowanych w Małopolskim Instytucie Kultury.

Sachliche Antworten sind dabei dienlich für die gesamte Forschungsarbeit. Und es ist nicht wahr, dass die Wissenskomponente darunter leidet, denn die Motivation, die sich aus der Fragestellung des Projektthemas ergibt, führt dazu, dass die Inhalte und Fakten leichter angeeignet werden können. Die Umwelt, die diesen Postulaten ideal entspricht, ist das kulturelle Erbe, das motivieren, Zusatzwissen geben, zu einem Bewusstseinszuwachs führen und identitätsstiftend wirken kann. Sie zeichnet sich auf natürliche Weise dadurch aus, dass sie den Mechanismen einer funktionierenden Gesellschaft entspricht und wahre, faszinierende Geschichte birgt. Wenn wir das kulturelle Erbe nicht nur als eine Sammlung von Artefakten, sondern als Denkleistungen, Bräuche, eine Philosophie und einen Blick auf die Welt betrachten, so können wir vor diesem Hintergrund vielfältige Angebote und Veranstaltungen aus allen Bereichen erarbeiten, einschließlich der Wissenschaft. So ist die Schaffung einer Situation, in der es die Schüler/innen schaffen, ein persönliches Verhältnis zum Thema zu finden und eine Verbindung zur Gegenwart herzustellen, von zentraler Bedeutung für das Gelingen von Bildungsprojekten im Kontext von kulturellem Erbe.

mik.krakow.pl
www.the-aqueduct.eu

Próba rzeczowej na nie odpowiedzi bywa zwykle z korzyścią dla całości poszukiwań. Nie jest prawdą, że cierpi na tym komponent wiedzy, gdyż motywacja wynikająca z odkrywania zagadnień związanych z tematem projektu, pozwala łatwiej przyswajać fakty. Środowiskiem, które w doskonały sposób odpowiada na te postulaty jest dziedzictwo kulturowe, które może zmotywować, przekazać dodatkową wiedzę, spowodować wzrost świadomości, krystalizować poczucie tożsamości. Jego naturalną cechą jest to, że jest zgodne z zasadami funkcjonowania społeczeństwa i kryje w sobie prawdziwe i fascynujące historie. Jeśli potraktujemy dziedzictwo kulturowe nie tylko jako zbiór artefaktów, lecz dorobek myślowy, zwyczaje, filozofię i spojrzenie na świat, możemy na jego kanwie opracować zajęcia z dowolnej dziedziny, włączając w to nauki ścisłe. Najistotniejszą rzeczą jest stworzenie sytuacji, w której uczeń odnajdzie osobistą relację do tematu i uda mu się odnaleźć powiązania ze współczesnością.

mik.krakow.pl
www.the-aqueduct.eu

ÜBER MARCIN KLANG

Marcin Klag beendetet 1996 sein Studium an der Kunsthochschule in Krakau. Er beschäftigt sich mit visueller Kommunikation, Internetseiten sowie Büchern. Außerdem interessiert er sich für das kulturelle Erbe. Viele Jahre arbeitete er eng mit dem Kleinpolnischen Kulturinstitut in Krakau zusammen, war Koordinator und Teilnehmer an vielen Bildungsprojekten für Jugendliche und Lehrer/innen. Seit 2004 ist er Koordinator eines Kunstwettbewerbs für Gymnasiasten und des Drehbuchwettbewerbs „Schätze aus Kleinpolen“ für Lehrer/innen. Ziel dieses Wettbewerbs ist, diese zur verstärkten Nutzung kultureller Ressourcen im Unterricht anzuregen. Er war Teilnehmer des internationalen Projektes „Aqueduct“, das sich mit dem Kulturerbe im Kontext der Gewinnung von Schlüsselqualifikationen befasste. Derzeit schreibt er seine Doktorarbeit an der Hochschule der Künste bei Prof. Władysław Pluta.

MARCIN KLANG

Marcin Klag ukończył ASP w Krakowie w roku 1996. Zajmuje się projektowaniem komunikacji wizualnej, stron internetowych oraz książek, ale w polu jego zainteresowań znajdują się również tematy związane z dziedzictwem kulturowym. Przez wiele lat związany z Małopolskim Instytutem Kultury, brał udział w pracach merytorycznych Instytutu, będąc koordynatorem i uczestnikiem wielu projektów edukacyjnych, zarówno dla młodzieży, jak i dla nauczycieli. Od 2004 roku do chwili obecnej jest kuratorem merytorycznym konkursu plastycznego dla gimnazjalistów i konkursu na scenariusze warsztatowe dla nauczycieli „Skarby Małopolski“, którego celem jest zachęcenie nauczycieli do wykorzystywania zasobów dziedzictwa kulturowego w nauczaniu przedmiotowym. Brał udział w międzynarodowym projekcie „Aqueduct“, który zajmuje się dziedzictwem kulturowym w kontekście nabywania przez uczniów kluczowych kompetencji. Przygotowuje pracę doktorską w krakowskiej ASP pod kierunkiem prof. Władysława Pluty.

„KUNST – RAUM – ERINNERUNG“ >> *Ästhetisch-künstlerische Prozesse: Erfahrungen aus dem Modellprojekt*

von Hannah-Maria Liedtke

„kunst – raum – erinnerung“ ist ein Konzept der außerschulischen Jugendbildung, das Jugendliche einlädt, sich persönlich, aktiv und im Dialog mit Gleichaltrigen aus Deutschland und Polen mit der Geschichte der Konzentrationslager Auschwitz und Sachsenhausen auseinanderzusetzen. Dazu verbindet „kunst – raum – erinnerung“ historisches Lernen, kulturpädagogische Praxis und zeitgenössische künstlerische Strategien. Es liegen Erfahrungen mit verschiedenen künstlerischen Medien vor, u. a. Comic, LandArt, Video, Fotografie, Schreibwerkstatt, Figuren- und Puppenbau.

Nach diesem Konzept entwickelte Workshops orientieren sich an den Teilnehmer/innen mit ihren individuellen Wahrnehmungen und Biografien, an der Geschichte der Konzentrationslager und der Gedenkstätten, an den künstlerischen Arbeitsweisen und an gruppenpädagogischen Grundprinzipien. Die Künstler/innen unterstützen die Jugendlichen dabei, sich ihrer individuellen Wahrnehmung bewusst zu werden und übergeben ihnen Arbeitsaufträge, die nur individuell gelöst werden können. Dadurch wird die Vielfalt der Perspektiven unter den Teilnehmer/innen sichtbar. In der Reflexion des künstlerischen Prozesses werden standardisierte Bilder und Sprechweisen erkannt. Erst danach kann es den Jugendlichen gelingen, einen eigenen Ausdruck zu entwickeln.

ÜBER HANNAH-MARIA LIEDTKE

Hannah-Maria Liedtke ist in Bautzen geboren und in der niederschlesischen Oberlausitz aufgewachsen. Sie hat Erziehungswissenschaften, Philosophie und neuere deutsche Literatur an der Humboldt-Universität zu Berlin studiert. Seit 1999 ist Hannah-Maria Liedtke in der Fort- und Weiterbildung im Bereich interkulturelle Kommunikation und Bildung bundesweit und in Europa tätig. 2001-2002 arbeitete sie in Opole (Polen) im Jugend-Forum-Młodych. Sie war Projektleiterin des deutsch-polnischen Modellprojekts „kunst – raum – erinnerung“ des Bildungsverbund für die Internationale Jugendbegegnungsstätte Sachsenhausen e. V. Sie ist Trainerin für den Kompetenznachweis International (IJAB) und Trainerin des Deutsch-Polnischen-Jugendwerks.

„SZTUKA – PRZESTRZEŃ – PAMIĘĆ“ >> *Procesy estetyczno-artystyczne: doświadczenia projektu modelowego*

Hannah-Maria Liedtke

„sztuka – przestrzeń – pamięć“ to koncepcja pozaszkolnej edukacji młodzieży, która zaprasza młodzież do osobistej i aktywnej debaty na temat historii obozów koncentracyjnych w Oświęcimiu i Sachsenhausen w dialogu z rówieśnikami z Polski i Niemiec. „sztuka – przestrzeń – pamięć“ łączy przy tym w sobie zdobywanie wiedzy historycznej, praktykę kulturalno-pedagogiczną i współczesne strategie artystyczne. Zebrane doświadczenia obejmują różne środki przekazu artystycznego, jak m.in. komiks, warsztaty LandArt, video, fotografia, warsztaty pisarskie, wykonanie lalek.

Przygotowane w oparciu o tę koncepcję warsztaty uwzględniały osobistą percepcję i biografie uczestników, historię obozów koncentracyjnych i miejsc pamięci, metody pracy artystycznej i podstawowe zasady pedagogiki grupowej. Artyści pomagali młodzieży w uświadomieniu sobie indywidualnych wyobrażeń i powierzali jej zadania możliwe do wykonania tylko indywidualnie. Pozwoliło to ujawnić różnorodność punktów widzenia wśród uczestników. W procesach artystycznych znajdują odbicie standardowe obrazy i sposoby artykulacji. Dopiero w ich następstwie może się udać młodym ludziom stworzyć własne środki wyrazu.

HANNAH-MARIA LIEDTKE

Hannah-Maria Liedtke urodziła się w Bautzen (Saksonia), wychowała na dolnośląskich Górnych Łużycach. Studiowała pedagogikę, filozofię i współczesną literaturę niemiecką na Uniwersytecie Humboldtów w Berlinie. Od 1999 r. zajmuje się kształceniem i doształcaniem w zakresie komunikacji międzykulturowej i edukacji w RFN i w Europie. W latach 2001-2002 pracowała w Opolu w Jugend-Forum-Młodych. Była kierowniczką polsko-niemieckiego modelowego projektu „sztuka – przestrzeń – pamięć“ Sieci Edukacyjnej Międzynarodowego Domu Spotkań Młodzieży Sachsenhausen e.V. Jest trenerką międzynarodowego certyfikatu kompetencji (IJAB) i trenerką Polsko-Niemieckiej Współpracy Młodzieży.

Oben links: Comic-Workshop mit Jugendlichen aus Polen und Deutschland in der Gedenkstätte und im Museum Sachsenhausen

Unten links: Skulpturen-Workshop mit Jugendlichen in der Gedenkstätte und Museum Sachsenhausen

Rechts: Multiplikator/innen-Werkstatt zu Puppenbau und Puppenspiel „Geschichte in die Hand nehmen“ zur Annäherung an die Geschichte der IJBS Sachsenhausen

Powyżej z lewej: warsztaty komiksowe dla młodzieży z Polski i Niemiec w Międzynarodowym Domu Spotkań Młodzieży w Sachsenhausen

Poniżej z lewej: warsztaty rzeźbiarskie dla młodzieży w Międzynarodowym Domu Spotkań Młodzieży w Sachsenhausen

Po prawej: warsztaty lalkarskie dla multiplikatorów „Wziąć historię do rąk“ w ramach przybliżania historii przez MDSM Sachsenhausen

„kunst – raum – erinnerung“ war ein dreijähriges Modellprojekt an den Jugendbegegnungsstätten Oświęcim/ Auschwitz und Sachsenhausen, das im Sommer 2010 abgeschlossen wurde. Das Modellprojekt hat ein Konzept erprobt und entwickelt, das nun über die Modellphase hinaus für die Bildungsarbeit mit Jugendlichen an Gedenkorten der NS-Geschichte genutzt werden kann. Im Jahr 2010 wurden die Teilnehmer/innen des „kunst – raum – erinnerung“-Workshops „Tätersprache – Opfer-sprache“ mit dem Deutsch-Polnischen Jugendpreis des DPJW ausgezeichnet.

*Die gedruckte Abschlusspublikation kann kostenfrei bestellt werden bei:
Bildungsverbund für die IJBS Sachsenhausen e. V.
Bernd Mones
Breite Straße 7 a
14467 Potsdam*

www.bildungsverbund.net

„sztuka – przestrzeń – pamięć“ to trzyletni projekt modelowy realizowany w Międzynarodowych Domach Spotkań Młodzieży w Oświęcimiu i Sachsenhausen, zakończony latem 2010 roku. Celem projektu było przetestowanie i opracowanie koncepcji, którą po zakończeniu fazy modelowej będzie można wykorzystać w pracy edukacyjnej z młodzieżą w miejscach pamięci związanych z historią nazizmu. W 2010 roku uczestnicy warsztatów „Język sprawców – język ofiar“ w ramach projektu „sztuka – przestrzeń – pamięć“ zostali wyróżnieni Polsko-Niemiecką Nagrodą Młodzieży PNWM.

*Publikację podsumowującą projekt można zamówić bezpłatnie pod adresem:
Bildungsverbund für die IJBS Sachsenhausen e. V.
Bernd Mones
Breite Straße 7 a
14467 Potsdam*

www.bildungsverbund.net

DIE GENERATION KATO? >>

Wie Jugendliche das Erbe von Kattowitz entdecken

von Karol Piekarski

Die Bemühungen um den Titel „Kulturhauptstadt Europas“ 2016 weckten in Kattowitz eine enorme, schlummernde Energie. Im Wandel der Stadt spielt die Jugend, die so genannte „Generation KATO“, eine besondere Rolle – Menschen ohne Komplexe, die offen über die komplizierte multikulturelle und multinationale Vergangenheit von Kattowitz sprechen.

Ihre Begegnungsorte sind u. a. das Café „KATO“, das sich auf den Modernismus der 60er und 70er Jahre beruft, der Musikclub Katofonia, der an die Tradition des Blues anknüpft, das Bistro „Cyferblat“ (Zifferblatt), das sich auf eine schlesische Fusion-Küche spezialisiert hat (u. a. werden hier Graupenburger oder Wassersuppe mit Pumpnickel und Kapern angeboten) oder das stilisierte Bistro „Lorneta z Meduzą“ (Fernglas mit Medusa).

Zugleich ist Kattowitz die Stadt der Gärten und inspiriert von ihrer Vergangenheit. Derzeit versucht man z. B. eine Gartenstadt im Stadtteil Giszowiec zu erproben. Damit einher geht die Vision von einer nachhaltigen Stadt der Zukunft. Junge Menschen finden in diesem Projekt ganz besondere Berücksichtigung.

Im Stadtspiel „Roz-bież Katowice“ (zieh Kattowitz aus) bewegen sich die Teilnehmer/innen auf speziell gekennzeichneten Kulturpfaden: der polnischen, deutschen, jüdischen und tschechischen Kultur. Die Idee des Spiels war es nicht nur, sich mit der Geschichte vertraut zu machen, sondern insbesondere

ÜBER KAROL PIEKARSKI

Karol Piekarski ist Kulturwissenschaftler und Doktorand am Lehrstuhl Kulturvermittlung der Schlesischen Universität. Momentan bereitet er seine Doktorarbeit zum Thema der wirtschaftlichen Wahrnehmung der digitalen Kultur vor. Er arbeitet am Institut „Miasto Ogrodów“ (Stadt der Gärten) in Kattowitz. Er war Koautor und Redakteur der Kattowitzer Bewerbung als Kulturhauptstadt Europas 2016. Zur Zeit beschäftigt er sich hauptsächlich mit medialen Projekten, organisiert das Video Festival „Re:view“ sowie das Kattowitzer „Medialab“. Seit einigen Jahren ist er als Volontär tätig. Er ist Mitglied der Stiftung Kultur und Kunst in Tarnowskie Góry und organisiert unter anderem Projekte wie „Kolaż Kultur“ (Collage der Kulturen), das das vielseitige Kulturerbe Oberschlesiens vorstellt.

POKOLENIE KATO? >>

Jak młodzież odkrywa dziedzictwo Katowic

Karol Piekarski

Starania o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury 2016 wyzwoliły ogromną energię drzemiącą w Katowicach. Szczególną rolę w przemianie miasta odgrywa młodzież, tzw. pokolenie KATO – osoby bez kompleksów, które otwarcie mówią o skomplikowanej wielokulturowej i wielonarodowej przeszłości Katowic.

Ich miejsca spotkań to m.in. Café KATO – miejsce odwołujące się do modernizmu z przełomu lat 60. i 70., nawiązujące do bluesowej tradycji Katofonia, Cyferblat specjalizujący się w śląskiej kuchni fusion (oferujący m.in. krupniokburgera lub wodzionkę z pumpnicklem i kaparami) czy stylizowane bistro „Lorneta z Meduzą”.

Również Miasto Ogrodów inspirowane jest przeszłością Katowic. Obecnie próbuje się na przykład zrealizować miasto-ogród w dzielnicy Giszowiec. Towarzyszy temu wizja zrównoważonego miasta przyszłości. Projekt realizowany jest z myślą o ludziach młodych.

W grze miejskiej „Roz-bież Katowice” uczestnicy poruszają się specjalnie wyznaczonymi szlakami kultur: polskiej, niemieckiej, żydowskiej i czeskiej. Ideą gry było nie tylko poznanie historii, ale przede wszystkim zrozumienie jej wpływu na współczesne miasto.

Warsztaty „Szuflada, przestrzeń, pamięć” łączą kompetencje kulturowe i medialne. Uczestnicy docierają do prywatnych opowieści i przedmiotów związanych z rodziną czy miejscem zamieszkania. Badają źródła, poznają kontekst i lokalne dzie-

KAROL PIEKARSKI

Karol Piekarski – kulturoznawca, doktorant w Zakładzie Komunikacji Kulturowej Uniwersytetu Śląskiego, gdzie przygotowuje pracę na temat ekonomii percepcji w kulturze cyfrowej. Pracuje w instytucji Katowice – Miasto Ogrodów. Współautor i redaktor aplikacji Katowice w konkursie o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury 2016. Obecnie zajmuje się głównie projektami medialnymi, organizuje festiwal Video Re:view, a także katowicki Medialab. Od kilku lat działa jako wolontariusz. Jest członkiem Tarnogórskiej Fundacji Kultury i Sztuki, z którą realizuje m.in. projekt „Kolaż Kultur” promujący wielokulturowe dziedzictwo Górnego Śląska.

ihren Einfluss auf die zeitgenössische Stadt verständlich zu machen.

Die Workshops „Szuflada, przestrzeń, pamięć“ (Schublade, Raum, Erinnerung) verbinden Kultur- mit Medienkompetenzen. Die Teilnehmer/innen gelangen zu privaten Erzählungen und Gegenständen, die mit der Familie oder dem Wohnort zu tun haben, sie betreiben Quellenforschung, lernen den Kontext und das lokale Erbe kennen, gleichzeitig erlernen sie unter Anleitung der Projektleiter/innen die Digitalisierung und Weitervermittlung des Erbes.

Im Rahmen von „City by Bike“ werden thematische Fahrradausflüge an Orte angeboten, die wichtig für die regionale Geschichte sind. Im vergangenen Jahr fuhren die Teilnehmer/innen u. a. zum Schloss in Pszczyna, das von deutschen Kaisern aufgesucht worden ist, sowie in die Siedlungen Giszowice und Nikiszowice, die von den Berliner Architekten Emil und Georg Zillmann geplant worden sind.

„Lost in Katowice“ ist ein Hörspiel, eine fiktive Fabel, die auf historischen Tatsachen der Stadt Kattowitz beruht. Es präsentiert eine sensationelle Erzählung, die in Mietshäusern und Höfen im Zentrum der Stadt spielt. „Die Erzählungen der Abwesenden“ sind Audioguides entlang der jüdischen Kultur in der schlesischen Wojewodschaft, die von der Stiftung „Brama Cukermana“ in Zusammenarbeit mit der Stadt der Gärten und anderen Organisationen realisiert worden sind, welche das multikulturelle Erbe der Region bekannt machen möchten.

Eine weitere Idee, junge Menschen als Zielgruppe zu erreichen, war die Veröffentlichung des Comics „Korfanty“ zur schlesischen Vorkriegsgeschichte. In einer der Freitagsausgaben der lokalen Gazeta Wyborcza wurde daraufhin das Comic-Format gänzlich übernommen. Auch das Thema Fußball, das viele junge Menschen fasziniert, hat ein großes Potential unter anderem für die kulturelle Bildung. So erscheint in Kürze eine Publikation über Ernst Wilimowski, ein Schlesier, der sowohl für Polen als auch für Deutschland Tore geschossen hat und somit die wechselhafte und komplizierte Geschichte der Region beispielhaft repräsentiert.

www.miasto-marzen.eu

www.miasto-ogrodow.eu

dzictwo, gleichzeitig bei der Hilfe von Projektanten lernen sie die Digitalisierung und die Verbreitung des Erbes.

W ramach „City by Bike“ odbywają się tematyczne wycieczki rowerowe do miejsc ważnych dla historii regionu. W ubiegłym roku uczestnicy pojechali m.in. do Zamku w Pszczynie odwiedzanego przez niemieckich cesarzy oraz katowickich osiedli Giszowice i Nikiszowice zaprojektowanych przez berlińskich architektów Emila i Georga Zillmanna.

„Lost in Katowice“ to słuchowisko będące fikcyjną fabułą opartą na faktach z historii Katowic. Przedstawia sensacyjną opowieść, która rozgrywa się w kamienicach i podwórkach w centrum miasta. „Opowieści nieobecnych“ są audioprzewodnikiem po kulturze żydowskiej w województwie śląskim, zrealizowanym przez Fundację „Brama Cukermana” we współpracy z Miastem Ogrodów i innymi organizacjami promującymi wielokulturowe dziedzictwo regionu.

Innym pomysłem na dotarcie do młodych ludzi jako grupy docelowej była publikacja komiksu „Korfanty” o przedwojennej historii Śląska. Jedno z piątkowych wydań lokalnej Gazety Wyborczej ukazało się w całości w formie komiksu. Temat piłki nożnej, fascynujący wielu młodych ludzi, ma dużą potencjał m. in. dla edukacji kulturalnej. Pojawi się wkrótce publikacja poświęcona Ernestowi Wilimowskiemu, Ślązakowi, który strzelał bramki zarówno dla polskiej, jak i niemieckiej reprezentacji i jest tym samym przykładem skomplikowanych i zróżnicowanych losów regionu.

www.miasto-marzen.eu

www.miasto-ogrodow.eu

Oben: „City by Bike“-Tour durch Kattowitz

Mitte, von l. n. r.: Hörspiel „Lost in Katowice“, Comic-Ausgabe der Gazeta Wyborcza

Unten, l.: kulturelle Aktion mit Kindern vor dem Kattowitzer Kult-Stadion „Spodek“

Powyżej: wycieczka „City by Bike“ przez Katowice

W środku, od l. do p.: słuchowisko „Lost in Katowice“, komiksowe wydanie Gazety Wyborczej

Poniżej, po. l.: impreza kulturalna dla dzieci przed kultowym kattowickim „Spodkiem“

KULTURERBE UND NEUE MEDIEN >>

Kann man die Vergangenheit mit der Gegenwart verbinden?

von Mirosław Filiciak

Die Popularisierung der neuen Medien – der Mobiltelefone und des Internets, insbesondere der Dienstleistungen im Web 2.0 – schafft nicht nur neue Möglichkeiten für die Pflege des kulturellen Erbes, sondern auch durch dessen Einbezug in die Diskussion um die Gegenwart. Dies stellt auch eine Herausforderung dar – denn junge Menschen, die häufig die Hauptadressaten solcher Aktivitäten sind, sind heute die sogenannten „Digital Natives“. Sie verwenden die neuen Kommunikationstechnologien oft täglich und kennen sich häufig besser mit diesen aus als ihre Lehrer/innen oder Betreuer/innen. Dadurch entsteht auch das Risiko einer Umkehr der traditionellen pädagogischen Beziehung, in der es die Älteren „besser wissen“. Dieses Risiko muss man jedoch eingehen, indem man sich neue Werkzeuge für die Arbeit mit jungen Menschen erschließt, die nicht nur den Aufbau partnerschaftlicher Beziehungen erleichtern, sondern auch helfen, historischen Themen in eine zeitgemäße Sprache der jungen Generation zu übersetzen.

Ausgestattet mit Kamera-Handys und Diensten, die es erlauben, eigene Filme, Tools für die Arbeit mit Internet-Lankarten zu erstellen und online zu stellen – das alles sind Lösungen, die auf Knopfdruck verfügbar sind. Es lohnt sich, mit ihnen zu arbeiten, um auf diese Weise eine Brücke zwischen der Vergangenheit und der Zukunft zu bauen – nicht nur mittels der Digitalisierung und des Schutzes vor dem Vergessen, sondern auch, indem man mit ihrer Unterstützung Verbindungen knüpft sowie Mechanismen der Zusammenarbeit in Gang setzt. In diesem Fall ist nicht allein die erstellte Ressource von Bedeutung, sondern vielmehr der Prozess ihrer Entstehung und Gestaltung.

www.centrumprasowe.swps.pl/kulturoznawstwo
www.mim.swps.pl

ÜBER MIROSŁAW FILICIAK

Mirosław Filiciak ist Kultur- und Medienwissenschaftler, Assistenzprofessor an der Warschauer Schule für Sozialpsychologie, er leitet das Centrum Badań zur Populärkultur und ist Redakteur der Vierteljahresschrift „Populär Kultur“ („Kultura Popularna“). Außerdem ist er Mitbegründer und Vizepräsident der Polnischen Gesellschaft für Games Studies – der ersten polnischen wissenschaftlichen Institution zur Ludologie. Sein Interesse gilt insbesondere den Überschneidungen von moderner Kultur und digitalen Medien. Er untersucht, wie neue Technologien des Web 2.0 unsere Partizipations- und Mitgestaltungsmöglichkeiten von Kultur verändern.

DZIEDZICTWO KULTUROWE I NOWE MEDIA >>

Czy można łączyć przeszłość z przyszłością?”

Mirosław Filiciak

Popularyzacja nowych mediów – telefonów komórkowych i internetu, a zwłaszcza usług Web 2.0 - stwarza nowe możliwości pracy związanej z zachowaniem dziedzictwa, ale i włączaniem go do dyskusji o współczesności. Stanowi też wyzwanie - bo młodzi ludzie, będący często głównymi adresatami takich działań, to dziś tzw. „digital natives”, osoby na codzień funkcjonujące z nowymi technologiami komunikowania i często posługujące się nimi sprawniej, niż ich nauczyciele i opiekunowie. Stwarza to ryzyko odwrócenia tradycyjnych relacji pedagogicznych, w których to osoby starsze „wiedzą lepiej”. To ryzyko trzeba jednak podjąć - otwierając się na nowe narzędzia pracy z młodymi ludźmi, które nie tylko ułatwią budowanie partnerskich relacji, ale też pomogą przełożyć tematykę historyczną na język młodego pokolenia.

Wyposażone w kamery telefony komórkowe, serwisy pozwalające tworzyć własne filmy, narzędzia do pracy z mapami internetowymi i umieszczania ich online - wszystko to są rozwiązania dostępne na przyciśnięcie guzika. Warto pracować z nimi, budując w ten sposób pomost pomiędzy przeszłością i przyszłością - nie tylko przy pomocy digitalizacji i ochrony przed zapomnieniem, ale też tworząc w oparciu o nie więzi i uruchamiając mechanizmy współpracy. Wartością w tym przypadku jest bowiem nie tylko tworzony zasób, ale także, a może przede wszystkim, proces ich tworzenia.

www.centrumprasowe.swps.pl/kulturoznawstwo
www.mim.swps.pl

MIROSŁAW FILICIAK

Mirosław Filiciak jest kulturoznawcą i medioznawcą, adiunktem w warszawskiej Szkole Wyższej Psychologii Społecznej, kieruje Centrum Badań Kultury Popularnej i jest redaktorem kwartalnika „Kultura Popularna”. Ponadto jest założycielem i wiceprzewodniczącym Polskiego Towarzystwa Badania Gier – pierwszej polskiej instytucji naukowej ludologicznej. Jego zainteresowania ogniskują się na przecięciu zjawisk kultury współczesnej i mediów cyfrowych. Bada, jak nowe technologie Web 2.0 zmieniają nasze możliwości partycypacji i kształtowania kultury.

MEMORIA – CROSS OVER ARTS >> *Kulturelles Erbe vitalisieren durch gemeinsame künstlerische Produktion*

von Ulrich Hardt

Ausgehend vom Theater und seiner Praxis entwickelt das Theater Expedition Metropolis (ExMe) ein Feld gemeinsamen Lernens und Erkundens („Community Learning“). Gemeinsame Fragen, Anliegen und Sehnsüchte sind dabei Ausgangspunkt und Antrieb, sich gestalterisch und explorativ mit der Umgebung auseinanderzusetzen. Aus dem Geiste der Theaterkunst und im Dialog mit historischen und sozialen Räumen entstehen interkulturelle Produktionsformen und Räume für solidarische Zusammenarbeit.

So verhalf beispielsweise eine Expedition im stillgelegten Schacht „Król“ in der Nähe der Stadt Zabrze den jungen Akteuren zum Schlüssel für das Verständnis der Antigone: „Unter Tage wird niemand begraben, koste es was es wolle“, erklärte der Bergmann 800 Meter unter Tage.

Seit mehr als 15 Jahren ist ExMe auf diese Weise im deutsch-polnischen und internationalen (Jugend-)Kulturaustausch tätig und hat mehrere Kooperationsprojekte mit unterschiedlichen Partnern durchgeführt.

„**Memoria – cross over arts**“ war der Titel eines internationalen und langfristig angelegten (2009–2010) Kooperations-Vorhabens der Expedition Metropolis Berlin (Deutschland), des

MEMORIA – CROSS OVER ARTS >> *Ożywić dziedzictwo kulturowe poprzez wspólne produkcje artystyczne*

Ulrich Hardt

W oparciu o doświadczenia teatru i własną praktykę teatr Expedition Metropolis (ExMe) prowadzi działania w zakresie wspólnego uczenia się i badań („Community Learning“). Wspólne pytania, problemy i marzenia są punktem wyjścia i siłą napędową kształtowania i eksploracji otoczenia. Z ducha sztuki teatru i w dialogu z przestrzenią historyczną i społeczną powstają międzykulturowe formy produkcji artystycznych i przestrzenie solidarnej współpracy.

I tak na przykład wyprawa do nieczynnej sztolni „Król“ w pobliżu Zabrze pomogła młodym aktorom znaleźć klucz do zrozumienia Antygony: „Nikt nie zostanie pogrzebany pod ziemią, za żadną cenę“, oświadczył górnik 800 m pod ziemią.

Od ponad 15 lat ExMe działa w ten sposób w dziedzinie polsko-niemieckiej i międzynarodowej wymiany kulturalnej młodzieży i w jego ramach zrealizowano już wiele projektów kooperacyjnych z różnymi partnerami.

„**Memoria – cross over arts**“ było tytułem międzynarodowego, długofalowego (2009-2010) przedsięwzięcia kooperacyjnego teatru Expedition Metropolis Berlin (RFN), Teatru Brama w Goleniowie (Polska) i Community Theaters Arena y Esteras w Limie (Peru). Celem była artystyczna debata z udziałem

ÜBER ULRICH HARDT

Ulrich Hardt machte eine Lehre als Zimmermann und Tischler und studierte Theaterwissenschaft und Philosophie in Berlin und Kassel. Er war in der gemeinnützigen Arbeit in Glasgow (Schottland) tätig und arbeitete drei Jahre als Schauspieler und Musiker in der polnischen Theatergruppe „Gardzienice“ (Lublin). In diesem Zusammenhang nahm er an zahlreichen internationalen Theaterexpeditionen und -festivals in Ost- und Westeuropa sowie in den Vereinigten Staaten teil. Seit 1997 war er der Leiter zahlreicher Produktionen und „community art“ Projekte am Internationalen JugendKunst- und Kulturzentrum Schlesische 27 in Berlin-Kreuzberg, des europäischen Netzwerks „Creative Cooperations“ und der europäisch-lateinamerikanischen Initiative „Mind and Jump the Gaps“. Heute ist er als Theatermacher und Initiator von kommunalen Entwicklungsprojekten, Mit-Gründer und Vorstandsvorsitzender des Expedition Metropolis e. V. tätig. Im Mittelpunkt seiner Arbeit stehen transkulturelle künstlerische Praxisformen als Ressource von Entwicklung, Bildung, Inklusion und Qualifizierung.

ULRICH HARDT

Z zawodu cieśla i stolarz, studiował teatrologię i filozofię w Berlinie i Kassel. Zajmował się pracą pożytku publicznego w Glasgow (Szkocja). Przez trzy lata był aktorem i muzykiem polskiej grupy teatralnej „Gardzienice“ (Lublin). W ramach tej działalności brał udział w licznych międzynarodowych projektach teatralnych i festiwalach w Europie Wschodniej i Zachodniej oraz w Stanach Zjednoczonych. Od 1997 kierownik licznych produkcji oraz projektów community art Centrum Kultury i Sztuki Młodzieżowej Schlesische 27 w Berlinie-Kreuzbergu, europejskiej sieci Creative Cooperations oraz europejsko-lateinoamerykańskiej inicjatywy Mind and Jump the Gaps. Dzisiaj działa jako reżyser teatralny i inicjator komunalnych projektów na rzecz rozwoju, współzałożyciel oraz przewodniczący Zarządu Stowarzyszenia Expedition Metropolis e.V. W swojej pracy zajmuje się przede wszystkim transkulturowymi formami artystycznej aktywności jako źródła rozwoju, kształcenia, inkluzji i doskonalenia zawodowego.

Oben links: Musikwerkstatt „take it to the street“ in Strzelewo (PL) im Rahmen der deutsch-polnischen Jugendbegegnung „Verlassener Bahnhof“

Unten links: Die Skulptur die „weinenden Augen“ des Künstlers Lika Mutal auf dem Pfad der Erinnerung in Lima (Peru), der die Namen der Opfer der Massaker der 90er Jahre trägt

Oben rechts: Theaterwerkstatt im Rahmen der deutsch-polnisch-peruanischen Jugendbegegnung „Vermessene Wege“

Unten rechts: Verlassener Bahnhof in Kreisau (PL)

U góry po lewej: warsztaty muzyczne „take it to the street“ w Strzelewie (PL) w ramach polsko-niemieckiego projektu dla młodzieży „Opuszczony dworzec“

U dołu po lewej: Rzeźba „płaczące oczy“ wykonana przez artystę Lika Mutala na ścieżce pamięci imienia ofiar masakry z lat 90-tych w Limie (Peru)

U góry po lewej: warsztaty teatralne w ramach niemiecko-polsko-peruańskiego projektu dla młodzieży „Niezmierzone drogi“

U dołu po prawej: opuszczony dworzec w Krzyżowej (PL)

Teatr Brama Goleniów (Polen) und des Community Theaters Arena y Esteras Lima (Peru). Ziel war die künstlerische Auseinandersetzung mit unterschiedlichen Erinnerungskulturen und Erinnerungsorten in den beteiligten Ländern und der Schaffung eines gemeinsamen Erkundungs- und Produktionsraums theatraler Praxis und poetischen Erzählens. Poetisches Erzählen wird dabei als Teil von identitätsstiftenden Erinnerungskulturen und als Technik des täglichen Überlebens begriffen. Das Vorhaben fand in mehreren Projektphasen und bi- sowie trinationalen Begegnungen statt:

In den deutsch-polnischen Theater-Werkstätten „Verlassener Bahnhof“ (2010) stand der Bahnhof als Metapher für einen Übergangs-Raum, in dem Geschichten, Erinnerungen und Wahrnehmungen sich ihren Weg abseits offizieller Gleisführungen suchen. Bei diesem Projekt suchten deutsche und polnische junge Akteure und Künstler/innen sowohl in Deutschland als auch in Polen Spuren und Hinweise eines gemeinsamen, inoffiziellen kulturellen Erbes. Dabei spannte das Projekt

różnych kultur pamięci i miejsc pamięci w uczestniczących krajach oraz stworzenie wspólnej przestrzeni eksploracji i produkcji w praktyce teatralnej i poetyckiej narracji. Narracja poetycka jest przy tym rozumiana jako część kultury pamięci kształtującej tożsamość i jako technika codziennego przeżywania. Projekt odbywał się w kilku fazach w ramach dwu- i trójstronnych spotkań:

Podczas polsko-niemieckich warsztatów teatralnych „Opuszczony dworzec“ (2010) dworzec był metaforą przestrzeni przechodniej, w której historie, wspomnienia i spostrzeżenia szukały swej drogi z dala od oficjalnych torów. W przypadku tego projektu młodzi polscy i niemieccy aktorzy i artyści poszukiwali zarówno w Niemczech, jak i w Polsce śladów i znaków wspólnego „nieoficjalnego“ dziedzictwa kulturowego. Przy czym projekt świadomie tworzył pomost między pamięcią i kształtowaniem przyszłości: historie rodzinne, nowe sąsiedztwo, współistnienie na pograniczu polsko-niemieckim różnych obciążeń, zmiany nazewnictwa, gwałtowny koniec,

bewusst den Bogen zwischen Erinnerung und Zukunftsgestaltung: Familiengeschichten, neue Nachbarschaften, die Koexistenz unterschiedlicher Zuschreibungen in deutsch-polnischen Grenzräumen, Umbenennungen, Abbrüche, Aufbrüche und Migrationsströme – all dies waren Themen gemeinsamer Recherche und Reflexion. Ein weiterer Aspekt der gemeinsamen Auseinandersetzung war das Verhältnis von ‚Kunst und sozialer Transformation‘. Die Ergebnisse der Werkstätten und der jeweiligen Forschungs- und Erkundungsreisen flossen in gemeinsame Erzählungen und die Theater- und Musikproduktion ein.

In Korrespondenz zu „Verlassender Bahnhof“ brachen die jungen Akteure und Künstler/innen im Herbst 2010 zu der Theater-Expedition „Vermessene Wege“ nach Peru auf. Dort standen Orte ohne aktuelle Bestimmung im Mittelpunkt der forschenden und künstlerischen Auseinandersetzung. Sie waren der gemeinsame Erkundungsraum, den deutsche, polnische und peruanische Theaterakteure gemeinsam betreten, wissend, dass sie dort auf brisante und aktuelle Herausforderungen im Umgang mit individueller und kollektiver Erinnerungspolitik stoßen würden: Menschen und Orte, die ihre Bestimmung verloren haben, deren Schicksale mehrschichtig und wechselhaft sind und für keine Erfolgs- und Heldengeschichten taugen, sondern ihr Dasein eher in Tabuzonen fristen. In gemeinsamen Werkstätten und Präsentationen, Diskussionen und Produktionen setzten sich die Jugendlichen insbesondere mit der Praxis eines „politischen Theaters“ in unterschiedlichen ‚Erinnerungs- und Identitätskontexten‘ auseinander. Dabei stand vor allem das voneinander Lernen und der Dialog über „Kunst und soziale Transformation“ im Zentrum.

Die gemeinsam geschaffene Theater- und Musikproduktion „Plattform“ wurde an verschiedenen Orten gespielt. Sie zeigt ein Spiel, in dem es nicht darum geht, wahre Ideen oder ideale Taten zu erinnern und zu präsentieren, sondern Menschen in ihrer Suche als Handelnde, mit ihren Sehnsüchten als sich Bewegende und in ihren Aktionen als sich und die Umwelt Verwandelnde vorzustellen und erlebbar zu machen.

„Ich erzähle, um mich am Leben zu erhalten... Aber ich weiß auch, dass ich in einer Zeit lebe, in der die Menschen öfter das Vergessen suchen als die Erinnerung.“ (Der Chronist der Winde, Henning Mankell)

www.expedition-metropolis.de

nowy początek i fale migracji – wszystko to było tematem wspólnych badań i refleksji. Kolejnym aspektem wspólnej debaty był stosunek „sztuki i transformacji społecznej“. Rezultaty warsztatów oraz podróży badawczych i rekonesansów zostały wykorzystane we wspólnych opowiadaniach oraz produkcjach teatralnych i muzycznych.

W nawiązaniu do „Opuszczonego dworca“ młodzi aktorzy i artyści wyruszyli jesienią 2010 roku na wyprawę teatralną „Niezmierzone drogi“ do Peru. W centrum debaty badawczej i artystycznej znalazły się miejsca niemające aktualnego przeznaczenia. Były one wspólną przestrzenią rekonesansu, na którą wkroczyli niemieccy, polscy i peruwiańscy aktorzy teatru, wiedząc, że napotkają tam w kontakcie z indywidualną i zbiorową polityką pamięci kontrowersyjne i aktualne wyzwania: ludzi i miejsca, które utraciły swe przeznaczenie, których losy są wielowarstwowe i zmienne i nie nadają się na historie o sukcesach i o bohaterach, a prowadzą nędzny żywot raczej w strefach będących tabu. Podczas wspólnych warsztatów i prezentacji, dyskusji i produkcji młodzi ludzie debatowali w szczególności nad praktyką „teatru politycznego“ w różnych „kontekstach pamięci i tożsamości“. W centrum uwagi znalazło się przede wszystkim wzajemne uczenie się i dialog na temat „sztuki i transformacji społecznej“.

Wspólnie stworzona produkcja teatralno-muzyczna „Plattform“ grana była w wielu miejscach. Jest to spektakl, w którym chodzi nie o przypomnienie i prezentację prawdziwych idei i idealnych czynów, a o pokazanie i przybliżenie ludzi poszukujących i działających, z ich tęsknotami i w ich działaniu zmieniających siebie samych i środowisko.

„Opowiadam, żeby utrzymać się przy życiu... Ale wiem także, że żyję w czasach, w których ludzie częściej szukają zapomnienia niż pamięci.“ (Comédia infantil, Henning Mankell)

www.expedition-metropolis.de

KILOMETER 14,7 – ZEITZEUGEN, ERINNERUNG, WIDERSPRÜCHE >>

*Das kulturelle Erbe zwischen Deutschen,
Polen und Juden*

von Luba Zarembińska

Bereits vor 12 Jahren widmete sich das trinationale Kinder- und Jugendtheater-Projekt „Kilometer 14,7“ des Theaters „Station Szamocin“ und des Werkstatt-Theaters „Das letzte Kleinod“ mit künstlerischen Mitteln der Frage nach dem kulturellen Erbe des Ortes Szamocin. Denn noch vor dem 2. Weltkrieg lebten in der Kleinstadt Polen, Juden und Deutsche neben- und miteinander. Erst am Tag des Kriegsausbruchs, dem 1. September 1939, wurden in Szamocin aus Nachbarn plötzlich Feinde.

Bei dem Theaterprojekt „Kilometer 14,7“ kamen Jugendliche aus Polen, Deutschland und den Niederlanden zusammen und beschäftigten sich mit der Vergangenheit des Ortes.

Die Figur des jüdischen Schriftstellers, Dramaturgen, Politikers und Revolutionärs Ernst Toller, der bekanntesten Person der Stadt, erwies sich dabei als Schlüssel zum Verständnis für die wechselvolle Geschichte. Die Kindheitserinnerungen des deutschsprachigen Tollers zeugen vom deutsch-polnisch-jüdischen Zusammenleben in Szamocin und bilden die Grundlage für die künstlerische Arbeit der Kinder und Jugendlichen. In Anknüpfung an Tollers Aufzeichnungen führten sie Gespräche mit Bewohnern, zeichneten deren Erinnerungen auf, überlegten sich Dialoge und schrieben schließlich ein komplettes Drehbuch. Zu Beginn der 1990er Jahre war es unüblich, das kulturelle Erbe rund um die Widersprüche, Vorbehalte und Grenzen

KILOMETR 14,7 – ŚWIADKOWIE HISTORII, PAMIĘCI, SPRZECZNOŚCI >>

*Dziedzictwo kulturowe między Niemcami,
Polakami i Żydami*

Luba Zarembińska

Już 12 lat temu trójstronny projekt teatralny teatru „Stacja Szamocin“ i sceny warsztatowej „Das letzte Kleinod“, skierowany do dzieci i młodzieży i zatytułowany „Kilometr 14,7“ zajmował się problematyką dziedzictwa kulturowego miejscowości Szamocin, posługując się przy tym środkami artystycznymi. Jeszcze przed II wojną światową żyli bowiem w tym miasteczku obok siebie Polacy, Żydzi i Niemcy. Dopiero w dniu wybuchu wojny 1 września 1939 roku sąsiedzi nagle stali się w Szamocinie wrogami.

W ramach teatralnego projektu „Kilometr 14,7“ spotkali się młodzi ludzie z Polski, Niemiec i Holandii i zajęli przeszłością tego miejsca.

Postać żydowskiego pisarza, dramaturga, polityka i rewolucjonisty, Ernsta Tollera, najbardziej znanej osoby w mieście, okazała się być kluczem do zrozumienia burzliwej historii. Wspomnienia z dzieciństwa niemieckojęzycznego Tollera są świadectwem zgodnego współżycia w Szamocinie społeczności polsko-niemiecko-żydowskiej i kanwą pracy artystycznej dzieci i młodzieży. W nawiązaniu do zapisków Tollera młodzi ludzie rozmawiali z mieszkańcami, spisywali wspomnienia, wymyślali dialogi i w końcu napisali kompletny scenariusz. Na początku lat 1990-tych zajmowanie się dziedzictwem kulturowym związanym z kontrowersjami,

ÜBER LUBA ZAREMBIŃSKA

Luba Zarembińska ist Regisseurin, Schauspielerin und Absolventin der Theaterakademie Alexander Zelwerowicz in Warschau, wo sie an der Fakultät für Regie Puppentheater studierte. Seit den 90er Jahren lebt und arbeitet sie in der Kleinstadt Szamocin. Dort gründete sie 1996 in einem verlassenen und verfallenden Bahnhof das Zentrum „Station Szamocin“ („Stacja Szamocin“). Es ist ein Ort der Arbeit, ein Raum für künstlerische Gestaltung, ein kulturelles Zentrum, eine Einrichtung, durch die in Szamocin verschiedene (Bildungs)Projekte und kulturelle Veranstaltungen, Ausstellungen, Workshops und Konzerte organisiert werden. Zarembińska beschäftigt sich insbesondere mit der Geschichte und dem kulturellen Erbe der Menschen in Szamocin und der nahe gelegenen Städte. Sie hat viele Auszeichnungen für ihr künstlerisches, pädagogisches und soziales Schaffen erhalten.

LUBA ZAREMBIŃSKA

Luba Zarembińska jest reżyserem, aktorką i absolwentką Akademii Teatralnej im. Aleksandra Zelwerowicza w Warszawie, gdzie studiowała na Wydziale Lalkarskim. Od lat 90-tych mieszka i pracuje w małym mieście Szamocin. Założyła tam w 1996 r. na opuszczonym i niszczącym dworcu Centrum „Stacja Szamocin“. Jest to miejsce pracy, przestrzeń aranżacji artystycznej, centrum kultury, placówka, dzięki której w Szamocinie organizowane są różne (edukacyjne) projekty i imprezy kulturalne, wystawy, warsztaty i koncerty. Zarembińska zajmuje się w szczególności historią i dziedzictwem kulturowym w Szamocinie i pobliskich miastach. Posiada wiele wyróżnień za działalność artystyczną, pedagogiczną i społeczną.

Links: Der Bahnhof Szamocin im Jahre 1914

Rechts: Der Güterwaggon als Kulisse des Stücks » Km 14,7«

Po lewej: Dworzec Szamocin w 1914 roku

Po prawej: wagon towarowy jako kulisy spektaklu „Km 14,7“

zwischen Deutschen, Polen und Juden im polnischen künstlerischen Theater zu verarbeiten. Daher war dies eine zusätzliche Herausforderung für alle Beteiligten.

Zentrale Kulissen des Stücks waren der Bahnhof sowie die Bahnschienen von Szamocin. Um die Inszenierung möglichst realitätsnah darzustellen, wurde sogar ein Güterwaggon aus Deutschland importiert. Als authentischer Raum zahlreicher Schicksale, die auf dem schmerzvollen Abschiednehmen der Einwohner voneinander vor dem Hintergrund der Deportation, Vertreibungen und des Krieges gründeten, waren die Güterwaggons von zentraler Bedeutung für die Aufführung.

Die Erstaufführung fand vor einheimischem Publikum statt, das seine eigenen Geschichten und Erinnerungen im Stück wiederentdecken und aus der Zuschauerperspektive betrachten konnte. Das Projekt bekam damals bereits großes Lob und erzeugte viel mediale Aufmerksamkeit – auch über Polens Grenzen hinweg. Später wurde das Theaterprojekt auch auf anderen Bahnhöfen in Polen und Deutschland aufgeführt, unter anderem in Warschau und in Bergen-Belsen.

Mit der Aufführung des internationalen Kinder- und Jugendtheaterprojekts wuchs das Interesse am kulturellen Erbe in Szamocin und hatte zur Folge, dass man bis heute Projekte rund um das kulturelle Erbe der Stadt durchführt.

www.stacjaszamocin.pl

www.stacjaszamocin.pl/14km.html

wzajemnymi zastrzeżeniami i granicami między Niemcami, Polakami i Żydami nie było w polskim teatrze artystycznym przyjęte. Stanowiło to więc dla wszystkich uczestników dodatkowe wyzwanie.

Centralną kulisę spektaklu stanowił dworzec oraz tory kolejowe w Szamocinie. Aby inscenizacja była jak najbliższa rzeczywistości, sprowadzono nawet z Niemiec wagon towarowy. Jako autentyczna przestrzeń dla różnych losów, opartych na bolesnych pożegnaniach mieszkańców, z deportacjami, wysiedleniami i wojną w tle, centralne znaczenie miały dla spektaklu wagony towarowe.

Premiera odbyła się przed rodzimą publicznością, która mogła odnaleźć w spektaklu własne historie i wspomnienia i obserwować je z perspektywy widza. Już wtedy projekt był bardzo chwalony i wywołał duże zainteresowanie medialne – także poza granicami Polski. Później był pokazywany także na innych dworcach w Polsce i w Niemczech, m.in. w Warszawie i Bergen-Belsen.

Dzięki prezentacji międzynarodowego dziecięco-młodzieżowego projektu teatralnego wzrosło w Szamocinie zainteresowanie dziedzictwem kulturowym, w wyniku czego do dziś realizowane są projekty, dotyczące dziedzictwa kulturowego miasta.

www.stacjaszamocin.pl

www.stacjaszamocin.pl/14km.html

EXKURSIONEN ZU WARSCHAUER KULTURORTEN >>

VEREIN NEUE HORIZONTE

Der Verein „Neue Horizonte“ befasst sich mit der Filmerziehung in lokalen und Studio-Kinos in ganz Polen und organisiert darüber hinaus zwei Filmfestivals in Wrocław.

Das im Juli stattfindende Internationale Filmfestival „Neue Horizonte“ zeigt das Schaffen von Kinovisionär/innen und kompromisslosen Künstler/innen, die den Mut haben, sich der vorherrschenden Mode zu widersetzen und einen eigenen Weg zu gehen.

Das „American Film Festival“ im November macht durch zeitgenössische amerikanische Kinematographie mit der Kultur und Realität der USA bekannt. Ziel des Festivals ist es, das stereotype Image der USA als großen Supermarkt in der Film- und Fernsehbranche kritisch zu hinterfragen.

Die unterschiedlichen pädagogischen Angebote zur Filmerziehung richten sich sowohl an Schüler/innen, Lehrkräfte als auch an junge Profis. Das Projekt „Film am Horizont“ richtet sich an Schüler/innen an Gymnasien und an weiterführenden Schulen. In Form eines dreistufigen Internetkurses können die Jugendlichen lernen wie man einen eigenen Dokumentar-, Spiel- oder Zeichentrickfilm produziert. Der Grundkurs findet ausschließlich online statt. Der Kurs wird aber ebenso in erweiterter Form mit drei zusätzlichen Workshoptreffen in Warschau angeboten. Diese werden durch den Austausch mit namhaften Fachleuten, Regisseuren und Autoren bereichert. Die besten Filme, die während des Kurses entstanden sind, werden am Ende prämiert.

www.nowehoryzonty.pl

Links: Vorschulkind im Kino Muranów beim Filmvorführer

Rechts: Ein Blick ins Aufnahmestudio bei der Aufnahme des Soundtracks für den Film „Die Kinder aus dem Hinterhof“

WYCIECZKI DO WARSZAWSKICH INSTYTUCJI KULTURY >>

STOWARZYSZENIE NOWE HORYZONTY

Stowarzyszenie Nowe Horyzonty zajmuje się edukacją filmową w kinach lokalnych i studyjnych w całej Polsce i organizuje ponadto dwa festiwale filmowe we Wrocławiu.

Międzynarodowy Festiwal Filmowy „Nowe Horyzonty” odbywający się w lipcu przybliża twórczość wizjonerów kina i artystów bezkompromisowych, mających odwagę przeciwstawić się panującej modzie i iść własną drogą.

„American Film Festival” w listopadzie zapoznaje poprzez współczesną kinematografię amerykańską z kulturą i rzeczywistością USA. Celem festiwalu jest krytyczna analiza stereotypowego wizerunku USA jako wielkiego supermarketu branży filmowej i telewizyjnej.

Różnorodne propozycje pedagogiczne dotyczące edukacji filmowej skierowane są zarówno do uczniów, nauczycieli, jak i do młodych profesjonalistów. Projekt „Film na horyzoncie” jest skierowany do uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych. W formie trzystopniowego kursu internetowego młodzi ludzie mogą się nauczyć, jak produkuje się własny film dokumentalny, fabularny lub rysunkowy. Kurs podstawowy odbywa się wyłącznie online. Kurs oferowany jest także w formie rozszerzonej o trzy dodatkowe spotkania warsztatowe w Warszawie. Są one wzbogacone spotkaniem ze znanymi fachowcami, reżyserami i autorami. Najlepsze filmy powstałe podczas kursu są na końcu nagradzane.

www.nowehoryzonty.pl

Po lewej: Dziewczynka z przedszkola w Kinie Muranów przy projekcji filmu

Po prawej: studio nagrań podczas nagrywania dźwięku do filmu „Dzieciaki z podwórka”

KOMMENTARE VON TEILNEHMER/INNEN

Welche Rolle spielt der Verein Neue Horizonte für die Thematik „kulturelles Erbe“?

„Hier wird Kindern und Jugendlichen das „Werkzeug“ (Handwerk) gegeben, eigene Filme zu drehen und Ideen zu realisieren. Sie lernen, mit medialen Methoden eigenes Kulturelles Erbe zu schaffen.“

Welche Anknüpfungspunkte sehen Sie in dieser Exkursion für den deutsch-polnischen Kinder- und Jugendaustausch? Haben Sie bereits Erfahrungen?

„Es sollte ein ähnliches Projekt in Deutschland starten, hier können sich die Kinder und Jugendlichen austauschen und sich ihre Projekte vorstellen.“

WYPOWIEDZI UCZESTNIKÓW

Jaka jest rola Stowarzyszenia Nowe Horyzonty dla tematyki „dziedzictwo kulturowe“?

„Tutaj dzieciom i młodzieży daje się do ręki „narzędzia“ (rzemiosło) służące kręceniu filmów i realizacji pomysłów. Uczą się oni tworzyć metodami medialnymi własne dziedzictwo kulturowe.“

W jakich punktach można wg Państwa nawiązać do tej wycieczki w polsko-niemieckiej wymianie młodzieży? Czy mają już Państwo doświadczenia w tym zakresie?

„Gdyby podobny projekt wystartował w Niemczech, dzieci i młodzież mogłyby wymieniać doświadczenia i wzajemnie prezentować swoje projekty.“

ATELIER GROSSES ZIMMER >>

Das Atelier großes Zimmer ist ein Standort, an dem sich vier NGOs zusammengeschlossen haben. Das Atelier wurde im April 2011 als unabhängiges und offenes Zentrum für Kultur, Gesellschaft und kulturell-künstlerische Ausdrucksformen und Animationen gegründet. So fanden etwa 600 Veranstaltungen und Projekte statt, u. a. zum Kulturerbe:

- „Auf der Suche nach Warschauer Traditionen“ ist ein Workshop-Projekt für Grundschüler, das auch das schwierige Warschauer Kulturerbe thematisiert und durch Aktivitäten erlebbar macht.
- „EtnoLog“ ist ein gemeinschaftliches Projekt mit dem Zentrum für Bürgererziehung, das durch Workshops an Schulen im ländlichen Raum das Interesse an Volkskultur wecken und zur Initiierung eigener Projektvorhaben in dem Kontext ermutigen möchte.
- „[skanseny.net](#)“ (Freilichtmuseen) und „[strojeludowe.net](#)“ (Volkstrachten) sind landesweite Projekte zur Digitalisierung und Popularisierung des polnischen Kulturerbes.
- Der „[Audioführer durch Warschau](#)“ macht die Stadt anhand von persönlichen Geschichten ihrer Bewohner erlebbar und ermöglicht es, bestimmte Themen auszuwählen.
- Das „[Ethno-Projekt](#)“ ist ein polnisch-belarussisches Austauschprogramm für junge Designer/innen und Künstler/innen mit dem Ziel der gegenseitigen Inspiration durch die Volkskultur und einer kreativen Zusammenarbeit im Bereich des Ethno-Design.

www.duzypokoj.org

PRACOWNIA DUŻY POKÓJ >>

Pracownia Duży Pokój to miejsce, które tworzą cztery organizacje pozarządowe. Pracownia działa od kwietnia 2011 roku jako niezależne i w pełni otwarte centrum kultury i animacji kulturalno-artystyczno-społecznej. Odkryto się ok. 600 eventów i projektów, m.in. na temat dziedzictwa kulturowego, np.:

- „[Poszukiwacze warszawskich tradycji](#)” to projekt warsztatów dla uczniów szkół podstawowych, które zajmują się skomplikowanym dziedzictwem kulturowym Warszawy i przybliżają je poprzez różne formy aktywności.
- EtnoLog to wspólny projekt z Centrum Edukacji Obywatelskiej, który poprzez warsztaty w szkołach na terenach wiejskich ma kształtować zainteresowanie kulturą ludową i zachęcać do inicjowania własnych projektów w tej dziedzinie.
- [skanseny.net](#) i [strojeludowe.net](#) to projekty ogólnopolskie z zakresu digitalizacji i popularyzacji polskiego dziedzictwa kulturowego.
- „[Audioprzewodnik po Warszawie](#)” przybliży miasto poprzez osobiste historie jego mieszkańców i umożliwi wybór określonych tematów.
- „[Etno-projekt](#)” to polsko-białoruski projekt wymiany młodych designerów i artystów, mający na celu wzajemną inspirację kulturą ludową i twórczą współpracę w zakresie etnodesignu.

www.duzypokoj.org

KOMMENTARE VON TEILNEHMER/INNEN

Welche Rolle spielt das Atelier großes Zimmer für die Thematik „kulturelles Erbe“?

„Die Projekte sensibilisieren für kulturelles Erbe und geben interessante Anregungen.“

„Anhand des Ateliers großes Zimmer wird die zeitgenössische Verarbeitung von kulturellem Erbe konkret.“

Welche Anknüpfungspunkte sehen Sie in dieser Exkursion für den deutsch-polnischen Kinder- und Jugendaustausch? Haben Sie bereits Erfahrungen?

„Der Besuch hat mir neue Impulse gegeben und mich veranlasst, über meine Haltung zum kulturellen Erbe und die Frage, warum man ein bestimmtes „Erbe“ auswählt und wie man möglichst offene Erfahrungsräume schaffen kann, damit Kinder und Jugendliche angeregt werden können, nachzudenken.“

„Die Exkursion hat mich zu eigenen Ideen mit Jugendlichen auf Grundlage von kulturellem Erbe inspiriert.“

WYPOWIEDZI UCZESTNIKÓW

Jaka jest rola Pracowni Duży Pokój dla tematyki „dziedzictwa kulturowego“?

„Projekty uwrażliwiają na dziedzictwo kulturowe i dostarczają interesujących inspiracji.”

„Współczesna analiza dziedzictwa kulturowego nabiera konkretnych kształtów.”

W jakich punktach można wg Państwa nawiązać do tej wycieczki w polsko-niemieckiej wymianie młodzieży? Czy mają już Państwo doświadczenia w tym zakresie?

„Impulsy i debata o własnej postawie wobec dziedzictwa kulturowego oraz pytanie, dlaczego wybiera się określone „dziedzictwo” i jak można stworzyć możliwie otwarte przestrzenie doświadczeń w celu inspirowania dzieci i młodzieży.”

„Wycieczka zainspirowała mnie do rozwijania własnych pomysłów w pracy z młodzieżą w oparciu o dziedzictwo kulturowe.”

GESELLSCHAFT FÜR KREATIVE INITIATIVEN „Ę“ >>

Die Gesellschaft für kreative Initiativen „ę” führt seit 2002 soziokulturelle Projekte in ganz Polen durch und arbeitet mit jungen Menschen, Kulturanimateur/innen, Mitarbeiter/innen von NGOs und Kulturhäusern, Lehrer/innen, Künstler/innen und Seniore/innen zusammen und hilft diesen, eigene Vorhaben umzusetzen. In ihren Film-, Dokumentar- und Fotografie-Projekten wird Kunst zu einem Instrument der sozialen Umgestaltung. Leidenschaft, kreatives Denken und Verantwortung bestimmen die Arbeit von und mit den Amateur/innen und jungen Profis mit den Zielen: Eigeninitiative zu fördern; mitzureden, wenn es um Kulturanimation und Kulturentwicklung in Polen geht; für Vernetzung zu sorgen; lokale Initiativen zu unterstützen und das multikulturelle Erbe für die kulturelle Identität Polens greifbar zu machen.

Dabei richteten sich die meisten ihrer Aktivitäten und Projekte in den Sozialraum hinein, sowohl in Großstädten als auch in kleineren Orten. In Warschau hat die Gesellschaft beispielsweise das „fliegende Kulturhaus“ geschaffen, das die Warschauer dazu auffordert, den kulturellen Rhythmus ihrer Stadt aktiv, kreativ mitzugestalten.

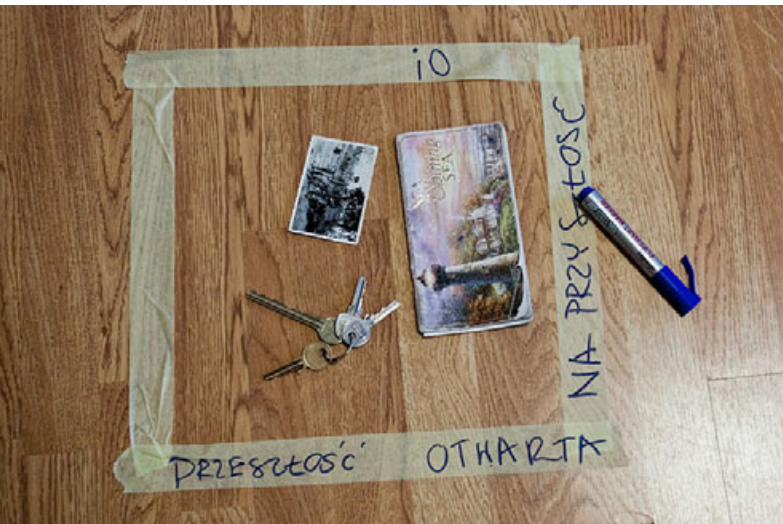
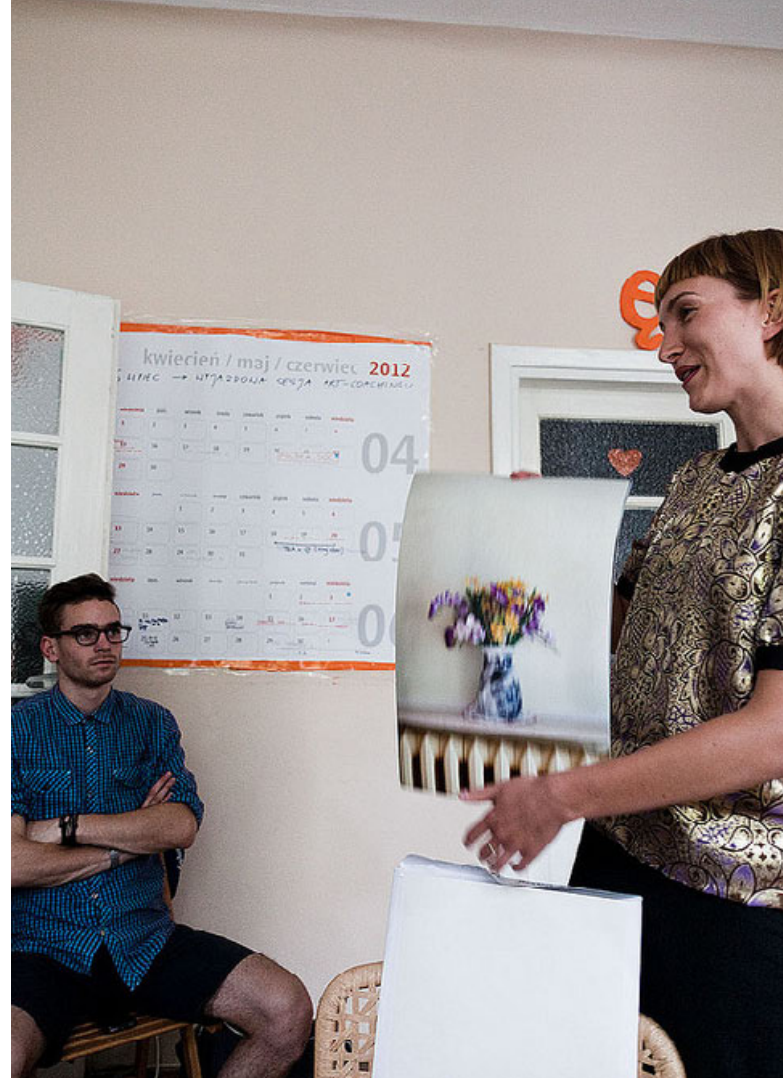
Um Menschen zur Gestaltung der eigenen sozialen und kulturellen Identität sowie zur Mitgestaltung ihrer Umgebung zu befähigen, ist die Auseinandersetzung mit dem (multi)kulturel-

TOWARZYSTWO INICJATYW TWÓRCZYCH „Ę” >>

Towarzystwo Inicjatyw Twórczych „ę” od 2002 roku realizuje projekty społeczno-kulturalne w całej Polsce i pracuje z młodymi ludźmi, animatorami kultury, pracownikami organizacji pozarządowych i domów kultury, nauczycielami i artystami oraz seniorami, pomagając im w realizacji własnych przedsięwzięć. W projektach filmowych, dokumentalnych i fotograficznych sztuka staje się narzędziem społecznej zmiany. Pasja, twórcze myślenie i odpowiedzialność charakteryzują pracę z amatorami i młodymi profesjonalistami, której celem jest wspieranie własnej inicjatywy, zabieranie głosu w sprawach dotyczących animacji i rozwoju kultury w Polsce, sieciowanie animatorów kultury, wspieranie inicjatyw lokalnych i wiązanie dziedzictwa multikulturowego z tożsamością kulturową Polski.

Większość jego działań i projektów skierowana jest do środowisk społecznych zarówno w dużych miastach, jak i w mniejszych miejscowościach. W Warszawie Towarzystwo stworzyło na przykład „latający dom kultury”, który zaprasza Warszawiaków do aktywnego, kreatywnego współtworzenia kulturalnego pulsu miasta.

W celu nauczania ludzi kształtowania własnej tożsamości społecznej i kulturowej oraz współkształtowania swego środowiska, niezbędna jest dyskusja o dziedzictwie (multi)

Oben links u. rechts: Start-Workshop des Fotografie Projektes „Migawki“ („Schnappschüsse“) zu Reflexion des wie und wo wir leben, im Juli 2012 im „ę“.

U góry po lewej i po prawej: warsztaty fotograficzne „Migawki“, czerwiec 2012 w siedzibie „ę“.

Unten links: Workshop „Seniorzy w Akcji“ 2012 in Powsin (PL), bei dem Ältere animiert werden eigene Projekte zu realisieren.

U dołu po lewej: warsztaty „Seniorzy w Akcji“ 2012 w Powsin (PL)

len Erbe – den materiellen und immateriellen Spuren – unerlässlich, und spielt daher in vielen Projekten und Aktivitäten von „ę“ eine wichtige Rolle. Dabei sehen sie gerade in regionalen Aktivitäten, die sich mit den kleinen lokalen Geschichten beschäftigen, viel Potential, um auch die sogenannte „große Geschichte“ besser zu verstehen. Im Rahmen eines vierjährigen Programms „für Toleranz“ hat „ę“ zusammen mit der Stefan-Batory-Stiftung z. B. ein Projekt zum interkulturellen und interreligiösen Dialog sowie eines zur „lokalen Geschichte“ in ganz Polen gefördert.

<http://tit.home.pl>

kulturowym – śladach materialnych i niematerialnych i dlatego odgrywa ona ważną rolę w wielu projektach „ę“. Przy tym właśnie w działaniach regionalnych, zajmujących się małymi historiami lokalnymi Towarzystwo widzi duży potencjał, pozwalający lepiej zrozumieć tzw. „dużą historię“. W ramach czteroletniego programu „Dla tolerancji“ „ę“ wspólnie z Fundacją im. Stefana Batorego wspierało na przykład projekt dialogu międzykulturowego i międzyreligijnego oraz projekty skupione wokół historii lokalnych w całej Polsce.

<http://tit.home.pl>

NATIONALE KUNSTGALERIE ZACHĘTA

Die Galeria Zachęta (Ermutigung) ist eine der bedeutendsten polnischen Institutionen für zeitgenössische Kunst. Die Galerie organisiert Einzel- und Sammelausstellungen polnischer und ausländischer Künstler/innen sowie Themenausstellungen. Die Geschichte der Kunstgalerie Zachęta ist die Geschichte eines gemeinsamen Erfolgs der Künstler/innen und Kunstliebhaber/innen, an die sie anknüpfen. Bereits 1900 wurde das Gebäude auf Initiative der Gesellschaft zur Förderung der Schönen Künste errichtet und sollte der zeitgenössischen Kunst und der Förderung von Künstler/innen dienen. Bereits damals zeichnete sich eine Diskrepanz zwischen dem alten Kunstverständnis und dem neuen ab. Die komplizierte Vergangenheit sowie den Fokus auf zeitgenössische polnische Kunst spiegelt auch die permanente Sammlung der Galerie.

Um dem Anspruch gerecht zu werden, zeitgenössische Kunst zu repräsentieren, werden jährlich etwa ein Dutzend Ausstellungen gezeigt. Diese sollen das Nachvollziehen neuer Entwicklungen und Erscheinungen in der Kunst ermöglichen. Damit einher gehen immer wieder neue Bildungsprogramme und -formate, die Workshops für Kinder und Jugendliche, Treffen für Senioren, Begegnungen mit Kurator/innen und Künstler/innen und vieles mehr beinhalten.

www.zacheta.art.pl

ZACHĘTA NARODOWA GALERIA SZTUKI

Galeria Zachęta to jedna z najważniejszych polskich instytucji sztuki współczesnej. Galeria organizuje wystawy indywidualne i zbiorowe artystów polskich i zagranicznych oraz wystawy tematyczne. Jej dzieje są historią wspólnego sukcesu artystów i miłośników sztuki, do której nawiązują. Gmach Zachęty został wybudowany z inicjatywy Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych w 1900 roku i miał służyć sztuce współczesnej oraz wspieraniu artystów. I już wtedy nie obyło się bez zarysowującego się rozdźwięku między dawnym i nowym rozumieniem sztuki. Skomplikowana przeszłość i koncentracja na polskiej sztuce współczesnej znajdują odzwierciedlenie w stałych zbiorach Galerie.

Aby sprostać wymaganiom, jakie stawia reprezentowanie sztuki współczesnej, organizuje się rocznie kilkanaście wystaw. Mają one umożliwić śledzenie nowych procesów i zjawisk w sztuce. Towarzyszą im wciąż nowe programy i formaty edukacyjne, obejmujące warsztaty dla dzieci i młodzieży, spotkania dla seniorów, spotkania z kuratorami i artystami oraz wiele innych.

www.zacheta.art.pl

Links: Die nationale Kunstgalerie Zachęta

Rechts: Bildhauerwerkstatt mit Jugendlichen im Museum

Po lewej: Zachęta Narodowa Galeria Sztuki

Po prawej: warsztaty rzeźbiarskie dla młodzieży w Galerii

KÖNIGLICHES MUSEUM ŁAZIENKI

Das königliche Museum Łazienki in Warschau ist die Sommerresidenz des Königs Stanisław August Poniatowski. Es ist ein Zeugnis für gesellschaftliche Ideen und künstlerische Ideale des 18. Jahrhunderts, ein stiller Garten mitten in der Stadt, ein Spazierweg, ein Treffpunkt älterer und jüngerer Warschauer und nicht zuletzt ein historisches Museum.

Dieses große Potenzial, das sich aus dieser vielfältigen Bedeutung ergibt, ist die Grundlage der Bildungsstrategie des museumseigenen Zentrums für Museumspädagogik, dessen Schwerpunkt eine sinnvolle Verbindung der historischen Motive und traditionellen Kulturinhalte mit modernen Kommunikationsformen und gesellschaftlichen Themen bildet.

Das Museum regt Kinder und Jugendliche, Erwachsene, Pädagog/innen und Senior/innen zur kreativen Beschäftigung mit dem Kulturerbe an: Kulturelle Bildung dient hier als Ansatz, um den/die Zuschauer/in in die scheinbar geschlossene Museumswelt einzubeziehen. In historischen Räumlichkeiten als auch in der weitläufigen Parkanlage finden zahlreiche Methoden und Praktiken des Zentrums für Museumspädagogik zu Themen wie beispielsweise „Meine Łazienki“, „Frau Batowska“, „Łazienki-Ikonen“ oder „die Alte Kordegarda“ statt.

www.lazienki-krolewskie.pl/edu.html

Palast am Wasser des Museum Łazienki

MUZEUM ŁAZIENKI KRÓLEWSKIE

Muzeum Łazienki Królewskie in Warschau ist die Sommerresidenz des Königs Stanisław August Poniatowski, ein Zeugnis XVIII-wiecznych idei społecznych i kanonów artystycznych, cichy ogród w środku miasta, szlak spacerowy, miejsce spotkań starszych i młodszych mieszkańców Warszawy, w końcu muzeum historyczne.

To właśnie ten ogromny potencjał wynikający z wielu różnych znaczeń jest podstawą strategii edukacyjnej należącego do Muzeum Ośrodka Edukacji Muzealnej, którego głównym celem jest umiejętne łączenie wątków historycznych i tradycyjnych treści kulturowych z nowoczesnymi formami przekazu i tematami społecznymi.

Muzeum inspiruje dzieci i młodzież, dorosłych, pedagogów i seniorów do twórczej pracy z dziedzictwem kulturowym: Edukacja kulturalna służy tu jako sposób wciągania widza w pozornie hermetyczny świat muzealny. W historycznych wnętrzach, a także w rozległym parku Centrum Edukacji Muzealnej w oparciu o swoje dobre praktyki i metody podejmuje takie tematy, jak na przykład „Moje Łazienki”, „Pani Batowska”, „Ikony Łazienek” czy „Stara Kordegarda”.

www.lazienki-krolewskie.pl/edu.html

Pałac na Wodzie w Łazienkach Królewskich

KOMMENTARE VON TEILNEHMER/INNEN

Welche Rolle spielt das Königliche Museum Łazienki für die Thematik „kulturelles Erbe“?

„Der Ort erlaubt es Jugendlichen und Kindern, sich in die Realität des 17. Jh. zu versetzen. Er regt das Interesse am königlichen Hof, seinen Bräuchen und Traditionen an. Das Entdecken und der reale Kontakt mit dem kulturellen Erbe hat eine andere Qualität und inspiriert sie. Die Schüler/innen erhalten nicht nur Informationen von einem/einer Museumsführer/in, sondern machen eigene Entdeckungen, z. B. Symbole, die Räume und den königlichen Garten. Der Ort ist gleichzeitig wichtig für den/die Lehrer/in: in Kooperation mit der Einrichtung entstehen Ideen für interessante Spiele und didaktisch angeleiteten Spaß, welche schon die Jüngsten auf die Spuren des kulturellen Erbes bringen kann.“

Welche Anknüpfungspunkte sehen Sie in dieser Exkursion für den deutsch-polnischen Kinder- und Jugendaustausch? Haben Sie bereits Erfahrungen?

„Die Workshops im Museum zeigen, wie man Kultur präsentieren kann. Dies möchte ich auch in meinem Heimatort während eines Jugendaustauschs ausprobieren. Gemeinsam mit den Schüler/innen werde ich den Schloss-Park-Komplex aus dem Ende des 18. Jh. entdecken und seine wunderbare Fotochronik mithilfe neuer Medien bewahren.“

WYPOWIEDZI UCZESTNIKÓW

Jaka jest rola Łazienek Królewskich dla tematyki „dziedzictwo kulturowe“?

„To miejsce pozwala młodzieży i dzieciom przenieść się w rzeczywistość XVII wieku. Wzbudza zainteresowanie dworem królewskim, jego zwyczajami, tradycjami. Odkrywanie poprzez żywy kontakt z dziedzictwem kulturowym zawsze jest pełniejsze, bardziej inspirujące. Uczniowie nie tylko otrzymują informacje od przewodnika, ale sami dokonują odkryć. Odpowiednio zmotywowani zaczynają na przykład nazywać i odkrywać symbole, plany pomieszczeń i ogrodu królewskiego. Jednocześnie miejsce to jest ważne dla nauczyciela – powstają tu pomysły interesujących gier i zabaw dydaktycznych, które już najmłodszych mogą wprowadzać w tajniki dziedzictwa kulturowego.“

W jakich punktach można wg Państwa nawiązać do tej wycieczki w polsko-niemieckiej wymianie młodzieży? Czy mają już Państwo doświadczenia w tym zakresie?

„Warsztaty w Muzeum pokazują, jak można prezentować kulturę. Chcę to wypróbować podczas wymiany młodzieży w mojej rodzinnej miejscowości. Razem z uczniami będziemy odkrywać kompleks pałacowo-parkowy z XVIII wieku i napiszemy przy użyciu nowych mediów piękną kronikę fotograficzną tego projektu.“

ABSCHLUSSGESPRÄCH >>

ZUKUNFT FÜR DIE VERGANGENHEIT?! >>

Wie sollte Jugendkulturaustausch zu Kulturerbe aussehen?

mit
Rolf Witte, BKJ
Luba Zarembińska, Theater „Station Szamocin“

Die Fachtagung zum kulturellen Erbe in der Kulturellen Bildung schloss mit einer gemeinsamen Diskussionsrunde aller Teilnehmer/innen und fasste die Ergebnisse zusammen, die sich rund um die zentralen Fragestellungen drehten: Was ist kulturelles Erbe? Wie kann es im Jugendkulturaustausch eine Rolle spielen und für Jugendliche attraktiv vermittelt werden?

Im Rahmen der Fachtagung sind unterschiedliche Definitionen von materiellem und immateriellem Kulturerbe angeklungen. Es wurde deutlich, wie individuell kulturelles Erbe jeweils interpretiert werden kann und wie abhängig es von der Deutung des jeweiligen Betrachters ist. Auch wurden unterschiedliche Praxiszugänge mit Kindern und Jugendlichen im Bildungskontext vorgestellt, so zum Beispiel durch den Einsatz von Medien, durch verschiedene Ansätze zur Kompetenzentwicklung oder durch Projekte zur Erinnerungskultur. Wie diese Praxisbeispiele verdeutlichen, bieten Elemente des materiellen und immateriellen Kulturerbes zahlreiche Anknüpfungspunkte für künstlerische Verarbeitungs-, Reflexions- und Ausdrucksformen, auch im Rahmen internationaler Jugendkultur-Austauschprojekte.

Bei Jugendprojekten zum Kulturerbe spielt nach Einschätzung vieler Praktiker/innen die Auseinandersetzung mit „Identität“ eine wichtige Rolle. Beispielweise im Kontext eines deutsch-polnischen Jugendprojektes, das sich mit der gemeinsamen jüdischen Vergangenheit auseinandersetzt. Bei multinationalen Begegnungen wird dies doppelt deutlich, da neben persönlichen, lokalen und nationalen Identitätsdimensionen auch die europäische und globale Dimension mit in den Blick genommen wird. Die Suche nach der eigenen Identität und Geschichte kann jedoch auch den Blick verengen und vereinheitlichend wirken, wenn nur eine einzige Deutung zugelassen wird und Fragen nach dynamischen kulturellen Entwicklungen sowie individuellen und lokalen Identitäten vernachlässigt werden, so Luba Zarembińska.

Nach Einschätzung von Rolf Witte gehen Kinder und Jugendliche heute unabhängig von nationalen Zuschreibungen flexibler mit ihren vielfältigen kulturellen Hintergründen um und denken in anderen Kategorien als die älteren Generationen. Sie wechseln mal mehr, mal weniger bewusst zwischen verschiedenen Rollen und Positionen, die sie in verschiedenen gesellschaftli-

DYSKUSJA KOŃCOWA >>

PRZYSZŁOŚĆ DLA PRZESZŁOŚCI?! >>

Jak uwzględnić dziedzictwo kulturowe w wymianie kulturalnej młodzieży?

Uczestnicy
Rolf Witte, BKJ
Luba Zarembińska, Teatr „Stacja Szamocin“

Konferencja nt. dziedzictwa kulturowego w edukacji kulturalnej zakończyła się wspólną rundą dyskusji z udziałem wszystkich uczestników i podsumowała rezultaty, które oscylowały wokół centralnych problemów: Czym jest dziedzictwo kulturowe? Jak może pełnić rolę w wymianie kulturalnej młodzieży i jak przekazywać je w atrakcyjny sposób?

Podczas konferencji pojawiały się różne definicje materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Okazało się, że dziedzictwo kulturowe można interpretować indywidualnie, i że ta wykładnia zależy w dużym stopniu od danego obserwatora. Przedstawiono ponadto różne praktyczne metody pracy z dziećmi i młodzieżą w kontekście edukacji, na przykład poprzez wykorzystanie mediów, poprzez różne koncepcje rozwijania kompetencji lub poprzez projekty z dziedziny kultury pamięci. Jak pokazały te praktyczne przykłady, elementy materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego proponują różne punkty wyjścia dla artystycznych form analizy, refleksji i wyrazu, także w ramach projektów międzynarodowej wymiany kulturalnej młodzieży.

W przypadku młodzieżowych projektów dotyczących dziedzictwa kulturowego w ocenie wielu praktyków ważną rolę pełni debata na temat „tożsamości“. Na przykład w kontekście polsko-niemieckiego projektu młodzieżowego, zajmującego się wspólną przeszłością żydowską. W przypadku multinarodowych spotkań jest to podwójnie widoczne, gdyż obok osobistego, lokalnego i narodowego wymiaru tożsamości w polu widzenia pojawia się wymiar europejski i globalny. Poszukiwanie własnej tożsamości i historii może jednak zawęzić spojrzenie i działać unifikująco, jeśli dopuszcza się tylko jedną jedyną interpretację i zaniedbuje problem dynamicznych procesów kulturowych oraz tożsamości indywidualnych i lokalnych, uważa Luba Zarembińska.

W ocenie Rolfa Witte dzieci i młodzież, niezależnie od przypisywanych narodowych cech, podchodzą dzisiaj bardziej elastycznie do różnorodnych kontekstów kulturowych i myślą w innych kategoriach niż starsze pokolenia. Bardziej lub mniej świadomie zmieniają swoje role i poglądy, prezentowane w różnych sytuacjach społecznych: z jednej strony są

Abschlussdiskussion mit den Tagungsteilnehmer/innen

Uczestnicy podczas dyskusji końcowej

chen Situationen innehaben: Einerseits sind sie Schüler/innen, Söhne und Töchter in einer Familie, andererseits sind sie Mitglied in einer Facebook-Community. Entsprechend dazu fallen ihre Kommunikationsformen unterschiedlich aus. So steht ein junger Hip-Hopper aus Polen einem jungen deutschen Hip-Hopper unter Umständen näher als einem/r Deutschen aus einer andere Musik- und Bewegungskultur. Das unvermittelte Nebeneinander von Identitäten, die die Jugendlichen in ihrem täglichen Leben problemlos nutzen, bereichert sie. Organisator/innen und Zuschussgeber im internationalen Jugendkulturaustausch denken hingegen oft noch in sehr starken nationalen Identitätskategorien. Dabei interessieren sich die Jugendlichen vielmehr dafür, wie sie sich mittels gemeinsamer Interessen wie zum Beispiel Musik, Tanz oder Theaterspiel verständigen können, so Witte.

Er regt daher die Veranstalter von internationalem Jugendkulturaustausch dazu an, den Kindern und Jugendlichen mit gelebter Vielfalt in den angebotenen Projekten stärker gerecht zu werden. Daher betrachtet er den Versuch dogmatischer Definitionen im Kontext von kulturellem Erbe als einen relativ altmodischen Ansatz, der an den jungen Menschen abprallt. Er verweist auf eine Befragung von Teilnehmer/innen internationaler Jugendbegegnungen, die Jahre nach der eigentlichen Begegnung befragt wurden, um herauszufinden, welche Bedeutung diese Begegnung auf ihr späteres Leben hatte. Die ernüchternde Feststellung ist: Nicht das Begegnungsprogramm, sondern vor allem die vielfältigen individuellen Möglichkeiten zur Persönlichkeitsentwicklung während der internationalen Begegnung haben sich prägend auf die jungen Menschen ausgewirkt: der erste Auslandsaufenthalt ohne die Eltern, Selbstbehauptung und Etablierung innerhalb einer fremden Gruppe, das Knüpfen von Freundschaften, die erste Liebe und vieles andere mehr war für die Teilnehmer/innen damals entscheidend. Daher ist eine wesentliche Herausforderung für die Planung von Jugendkulturaustausch, Themen aus dem Kontext des kulturellen Erbes mit den vielfältigen kulturellen Hintergründen, den Identitätswirklichkeiten und den persönlichen Bedürfnissen der jungen Menschen zu verbinden, so dass diese daraus einen spannenden Mehrwert für ihre eigene Zukunft entwickeln können.

uczniami, synami i córkami w rodzinie, z drugiej członkami społeczności na facebooku. Odpowiednio różne są ich formy komunikacji. Młody hip-hopowiec z Polski może być bliższy młodemu hip-hopowcowi niemieckiemu niż Niemcowi reprezentującemu inną kulturę muzyczną i kulturę ruchu. Bezpośrednie współlistnienie tożsamości, które młodzież może bez problemu wykorzystywać w swoim codziennym życiu, wzbogaca ją. Natomiast organizatorzy i sponsorzy międzynarodowej wymiany kulturalnej młodzieży często jeszcze myślą w kategoriach silnej identyfikacji narodowej. Młodzież zaś interesuje się raczej tym, jak może się porozumieć poprzez wspólne zainteresowania, takie jak muzyka, taniec czy spektakl teatralny. Dlatego Rolf Witte zachęca organizatorów międzynarodowej wymiany kulturalnej młodzieży, aby poprzez praktyczną różnorodność proponowanych projektów w większym stopniu wychodzić dzieciom i młodzieży naprzeciw. Dlatego próbę dogmatycznych definicji w kontekście dziedzictwa kulturowego uważa za relatywnie staromodną koncepcję, która nie trafia do ludzi młodych. Powołuje się na sondaż przeprowadzony wśród uczestników międzynarodowych spotkań młodzieży, których wiele lat po spotkaniu zapytano, jakie znaczenie miało to spotkanie dla ich późniejszego życia. Oto otrzeźwiająca stwierdzenie: w pierwszym rzędzie to nie program spotkania, a różnorodność indywidualnych możliwości rozwijania podczas międzynarodowego spotkania swojej osobowości wywarły piętno na życiu młodych ludzi: pierwszy pobyt za granicą bez rodziców, sprawdzenie się i odnalezienie w obcej grupie, nawiązanie przyjaźni, pierwsza miłość i jeszcze wiele innych spraw było wtedy dla uczestników decydujące. Dlatego ważnym wyzwaniem jest przy planowaniu młodzieżowej wymiany kulturalnej łączenie tematów z kontekstu dziedzictwa kulturowego z różnorodnymi kontekstami kulturowymi, realiami tożsamości i osobistymi potrzebami młodych ludzi, tak, aby mogli z tego stworzyć fascynującą wartość dodaną na przyszłość.

Indywidualny dostęp do materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego, uważa Rolf Witte, trzeba wykorzystywać jako zachętę do uczestnictwa dzieci i młodzieży w międzynarodowych młodzieżowych projektach

Individuelle Zugänge zu materiellem oder immateriellem Kulturerbe sollten als Anreiz für Kinder und Jugendliche genutzt werden, um diese für die Teilnahme an internationalen Jugendkulturprojekten zu gewinnen, so Witte. Dann sei auch eine mittelalterliche Burg, ein Denkmal oder ein abstrakteres Thema aus dem immateriellen Kulturerbe mit der Lebenswirklichkeit der jungen Menschen leicht in Verbindung zu bringen. Dabei ist es wichtig, ihre starken Bedürfnisse wirklich ernst zu nehmen, denn nur dann „sind sie wirklich Feuer und Flamme und finden ihren eigenen künstlerischen Ausdruck“. Die Aufgabe der Kulturpädagog/innen, Teamleiter/innen und Künstler/innen ist es, ein Bewusstsein für diesen Bedarf zu entwickeln und dieses neben dem eigenen künstlerischen Prozess oder den pädagogischen Absichten bei der Programmplanung miteinzubeziehen. In der Praxis erweisen sich gerade diejenigen Projekte als besonders stark im künstlerischen Austausch, die diese Voraussetzungen erfüllen und von den jungen Menschen mit Energie betrieben und mitgetragen werden.

Eine Teilnehmerin ergänzt, dass trotz multipler Identitäten das Bewusstsein für die Vergangenheit bei Kindern und Jugendlichen ein wichtiger identitätsstiftender und persönlichkeitsbildender Faktor sein kann. Ganz nach dem polnischen Poeten Norwid, der sagte: Vergangenheit ist heute, und sie dauert fort.

Ebenso präsent wie die Frage der „Identität(en)“ sind auch die „Erinnerungsorte und -räume“ bei der Beschäftigung mit kulturellem Erbe. Sie reichen von den durch die UNESCO ausgezeichneten Weltkulturerbestätten wie der Zeche Zollverein über lokale Orte wie Museen, Kultureinrichtungen oder dem Bahnhof von Szamocin bis hin zu städtischen Räumen wie bei dem Projekt KATO der Stadt Kattowitz. Die Initiativen und (Jugend-)Kulturprojekte an kulturhistorisch relevanten Orten und Räumen sind für viele Akteure ein Ausgangspunkt der Vermittlung und künstlerischen Auseinandersetzung mit Kulturerbe.

Für Luba Zarembińska spielt mit Blick auf unsere gemeinsame Zukunft das Naturerbe eine besondere Rolle. Nach ihrer Einschätzung nehmen junge Menschen zunehmend ökologische

z zakresu kultury. Wówczas łatwo będzie połączyć średniowieczny zamek, pomnik czy abstrakcyjny temat niematerialnego dziedzictwa kulturowego z realiami życia młodych ludzi. Ważne jest przy tym, aby naprawdę poważnie traktować ich silne potrzeby, bo tylko wtedy, uważa Witte, „rzeczywiście wykrzeszą z siebie entuzjazm i odnajdą swój własny wyraz artystyczny“. Zadaniem pedagogów kultury, kierowników zespołów i artystów jest kształtowanie świadomości tej potrzeby i uwzględnianie jej, obok procesu artystycznego i intencji pedagogicznych, podczas planowania programu. W praktyce szczególnie udane okazują się właśnie takie projekty wymiany artystycznej, spełniające dokładnie te właśnie warunki, które są przez młodych ludzi realizowane z całą energią i za które sami biorą na siebie współodpowiedzialność.

Jedna z uczestniczek uzupełnia, że mimo wielorakich tożsamości świadomość przeszłości może być dla dzieci i młodzieży ważnym czynnikiem kształtowania identyfikacji i osobowości. Tak, jak powiedział polski poeta Norwid: „przeszłość jest to dziś, tylko cokolwiek dalej“.

Podobnie jak problem „tożsamości“ w pracy z dziedzictwem kulturowym obecne są także „miejsca i przestrzenie pamięci“. Sięgają one od obiektów światowego dziedzictwa kulturowego wyróżnionych przez UNESCO, takich jak kopalnia Zollverein, poprzez miejsca lokalne, jak muzea, instytucje kultury czy dworzec w Szamocinie po przestrzenie miejskie, jak projekt KATO w Katowicach. Inicjatywy i (młodzieżowe) projekty kulturalne w miejscach i przestrzeniach ważnych ze względu na kulturalno-historyczne są dla wielu uczestników punktem wyjścia przekazu i debaty artystycznej o dziedzictwie kulturowym.

Dla Luby Zarembińskiej szczególną rolę z punktu widzenia naszej wspólnej przyszłości odgrywa dziedzictwo naturalne. Wg jej oceny młodzi ludzie coraz częściej podejmują projekty ekologiczne, nasuwające takie pytania: W jakich warunkach chcemy żyć w przyszłości? A może chcemy się obracać wokół upiorów z przeszłości? Niedbalstwo w postępowaniu z naturą obchodzi każdego i sprzyja debacie w miejscach pracy i za-

Abschlussdiskussion mit den Tagungsteilnehmer/innen

Uczestnicy podczas dyskusji końcowej

Projekte in Angriff, die Fragen aufwerfen: Unter welchen Bedingungen wollen wir in Zukunft leben? Oder wollen wir uns mit den Gespenstern aus der Vergangenheit im Kreis drehen? „Die Nachlässigkeit im Umgang mit der Natur geht jeden an und befördert die Auseinandersetzung mit den Arbeits- und Wohnorten. Die Verbindung des Gestern mit dem Morgen wird von den Kindern und Jugendlichen im Hier und Jetzt realisiert, in dem sie an ein nachhaltiges Verständnis von materiellem und immateriellem Erbe in Raum und Zeit anknüpfen.“

„Lernen ist die Gestaltung der Realität“ – so fasste ein Tagungsteilnehmer Kulturelle Bildung vor dem Hintergrund des kulturellen Erbes zusammen. Rolf Witte erweiterte diese Position: Lernen ist sowohl Wissensvermittlung und das Aneignen von Wissen als auch die konkrete Auseinandersetzung mit der eigenen Umwelt. Er unterstreicht, dass beide Dimensionen wichtig sind für die Beschäftigung mit Kulturerbe und sich die Thematik nicht in der reinen Wissensvermittlung erschöpfen darf – in der Hoffnung, dass das Wissen allein schon etwas Gutes in den jungen Menschen bewirken werde. Vielmehr muss zusätzlich die eigene Gestaltung der jungen Menschen gefördert und möglich gemacht werden, um das kulturelle Erbe – ob materiell oder immateriell – mit ihrer Lebenswirklichkeit zu verbinden. Geprägt von einer weltweiten Schulkultur, die vor allem eine frontale Wissensvermittlung in den Vordergrund stellt, können und müssen Arbeitsformen außerhalb des Klassenzimmers, andere Lernräume zusätzlich geschaffen werden, in denen auch Gestaltungskompetenz vermittelt werden kann.

Abschließend thematisiert Rolf Witte den schwierigen Aspekt des „Lustgewinns“, den Kinder und Jugendliche immer auch im Auge haben und einfordern. Dies kann je nach pädagogischem Ansatz in den verschiedenen Künsten zu Irritationen bei den

mieszkania. Związek między wczoraj i jutrem dzieci i młodzież uświadamiają sobie tu i teraz, nawiązując do zrównoważonego rozumienia dziedzictwa materialnego i niematerialnego w czasie i przestrzeni.

„Uczyć się to kształtować rzeczywistość“ – tak podsumował edukację kulturalną związaną z dziedzictwem kulturowym jeden z uczestników. Rolf Witte rozszerzył to stwierdzenie: uczenie się to zarówno przekazywanie wiedzy i przyswajanie wiedzy, jak i konkretna dyskusja z własnym środowiskiem. Podkreśla on, że w pracy z dziedzictwem kulturowym ważne są oba wymiary i tematyki tej nie może wyczerpać czyste przekazywanie wiedzy – w nadziei, że sama wiedza spowoduje w młodych ludziach coś pozytywnego. Co więcej, należy dodatkowo wspierać i umożliwiać młodzieży własną pracę, aby powiązać dziedzictwo kulturowe – czy to materialne, czy niematerialne – z jej realiami życiowymi. Formy pracy ukształtowane na całym świecie przez kulturę szkolną, stawiającą przede wszystkim na przekazywanie wiedzy ex cathedra, mogą i muszą stworzyć dodatkowo modele wykraczające poza szkolną klasę i inne przestrzenie nauki, które pozwolą także na przekazywanie kompetencji kreatywnych.

Kończąc Rolf Witte podejmuje trudny aspekt „doznania satysfakcji“, który dzieci i młodzież zawsze mają przed oczami i się go domagają. W zależności od koncepcji pedagogicznej może to w różnych sztukach prowadzić u uczestników do irytacji. Należy tu zatroszczyć się o zachowanie równowagi między znaczeniem przeżycia artystycznego i procesem powstawania pracy artystycznej. Formy międzynarodowej wymiany kulturalnej młodzieży, pomijając tematykę merytoryczną, zawierają twórcze elementy motywowania młodych uczestników odpowiadające pasjonującej fazie ich życia i w połączeniu

Interaktive Tagungsauswertung mit den Tagungsteilnehmenden

Interaktywna ocena konferencji przez uczestników

Netzwerken und Planung eigener Projekte der Teilnehmenden

Beteiligten führen. Hier gilt es dafür zu sorgen, dass sich die Wichtigkeit des künstlerischen Ergebnisses mit dem Entstehungsprozess der künstlerischen Arbeit im Gleichgewicht befindet. Formen des internationalen Jugendkulturaustauschs weisen – unabhängig von der inhaltlichen Thematik – produktive Motivationselemente für die jungen Teilnehmer/innen auf, die ihrer spannenden Lebensphase gerecht werden und in Verbindung mit aktiver künstlerischer Tätigkeit in der Kulturellen Bildung das Interesse der Kinder und Jugendlichen wecken und diese sehr motivieren: Ein fremdes Land, fremde Menschen, verschiedene neue und intensive Eindrücke rund um die Uhr sowie kreative Schaffensprozesse prägen den dichten Tagesablauf während einer Begegnung. Erfolgserlebnisse sind dabei nicht immer garantiert, da das Ergebnis der Arbeit oft erst nach relativ schwierigen Umwegen, Abbrüchen und Neuanfängen im künstlerischen Produktionsprozess sichtbar wird. Dieser endet häufig mit einer Aufführung, einem Konzert oder einer Ausstellung, was auch als wichtiger Lohn für die Mühen wahrgenommen wird. Daher ist Witte überzeugt davon, dass die Veranstalter von internationalen Jugendkulturbegegnungen die jungen Leute gerade deswegen „bei der Stange“ halten können, weil der Begegnungscharakter eine spannende Lebenssituation darstellt, Spaß weckt und sowohl die Bereitschaft zur Anstrengung als auch den Adrenalinspiegel hebt.

Den Mehrwert kultureller Jugendbegegnungen unterstreicht abschließend ein Tagungsteilnehmer, der auf das deutsch-polnische Musikaustauschprogramm „Erinnern für die Zukunft“ verweist, bei dem es um die Beschäftigung mit der Vergangenheit zum besseren Verständnis der Zukunft geht: „Gesang zupft die Seele an – und die Kinder, die bei diesen Projekten mitmachen, sind nach einer Woche Freunde.“ Neben dem Spaßfaktor und der Bereitschaft sich mit komplexen Inhalten zu beschäftigen, setzen sich die jungen Menschen so auch mit für sie fremden kulturellen Ausdrucksformen auseinander, üben sich in Toleranz und schließen neue Freundschaften – manchmal fürs Leben.

Nawiązwanie kontaktów i planowanie wspólnych projektów przez uczestników

z aktwną działalnością artystyczną w ramach edukacji kulturalnej budzą u dzieci i młodzieży zainteresowanie oraz są dla niej silną motywacją: Obcy kraj, obcy ludzie, bez przerwy różne nowe, intensywne wrażenia i kreatywne procesy twórcze podczas spotkania szczelnie wypełniają program dnia. Przeżywanie sukcesu nie zawsze jest zagwarantowane, bo rezultat pracy często staje się widoczny dopiero po pokonaniu w procesie produkcji artystycznej stosunkowo trudnych określonych dróg, po zaprzestaniu i rozpoczęciu pracy na nowo. Proces ten kończy się często spektaklem, koncertem czy wystawą, co postrzegane jest także jako ważna nagroda za trudy. Stąd Witte jest przekonany, że organizatorzy międzynarodowych kulturalnych spotkań młodzieży właśnie dlatego potrafią „dopingować” młodych ludzi, że charakter spotkań tworzy emocjonującą sytuację, sprawia radość i zwiększa zarówno gotowość do wysiłku, jak i poziom adrenaliny.

Wartość dodaną kulturalnych spotkań młodzieży podkreśla na koniec jeden z uczestników konferencji, odwołując się do programu wymiany muzycznej „Pamięć dla przyszłości”, który zajmuje się przeszłością w celu lepszego zrozumienia przyszłości: „Śpiew porusza duszę i dzieci biorące udział w projekcie po tygodniu są przyjaciółmi.” Poza zabawą i gotowością podejmowania kompleksowych treści młodzi ludzie zajmują się także obcymi dla siebie formami wyrazu kulturowego, uczą tolerancji i zawierają nowe przyjaźnie – często na całe życie.

TEILNEHMENDE ORGANISATIONEN ORGANIZACJE UCZESTNICĄCE

A

Ahoj Nachbarn e. V.
www.ahojnachbarn.eu

Amateurtheaterverband NRW
www.amateurtheater-nrw.de

Amt für Soziale Arbeit Wiesbaden
www.wiesbaden.de

B

BAG Musik Rheinland-Süd e. V.
www.bagmusik.de

Bemowskie Centrum Kultury w Dzielnicy
Bemowo m.st. Warszawy
www.artbem.pl

Bildungsnetzwerk Magdeburg gGmbH
www.bildungsnetzwerk-magdeburg.de

C

Centrum Kultury i Inicjatyw Obywatelskich
www.ckiopodkowa.pl

Circus Schatzinsel / Vuesch e. V.
www.vuesch.org

D

Deutsche Vereinigung für Politische Bildung LV Hessen
www.hlz.tu-darmstadt.de

Deutsch-Polnische Szenen
www.deutschpolnischeSzenen.de

DK DOROŻKARNIA
www.dorozkarnia.pl

Dom Kultury Doróżkarnia w dz. Mokotów m.st. Warszawy
www.dorozkarnia.pl

F

Fundacja Akademia Mediów
www.famtv.pl

Fundacja DOBRO KULTURY
www.dobrokultury.org

Fundacja im. ks. Siemaszki
www.fsd.lublin.pl

Fundacja im. Zbigniewa Seiferta
www.zbigniewseifert.org

Fundacja Kręgi Sztuki
www.kregisztuki.com

Fundacja na rzecz edukacji i ochrony dóbr kultury E-MEDIA
www.scop.sopot.pl

Fundacja Vlep[v]net
www.vlepnet.tumblr.com

Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej (SdpZ)
www.sdpz.org

G

Gdański Teatr Szekspirowski
www.teatrszekspirowski.pl

GFPS e. V.
www.gfps.org

Gminny Ośrodek Kultury i Rekreacji w Świerklanach
www.swierklany.org.pl

Goethe-Institut München
www.goethe.de

Goethe-Institut Warschau
www.goethe.de/ins/pl

H

Hephata Diakonie Akademie für soziale Berufe
www.hephata.de

I

Institut für Auslandsbeziehungen e. V.
www.ifa.de

J

Jugendkulturarbeit e. V.
www.jugendkulturarbeit.eu

Jugendbauhütte Stralsund / Szczecin
www.ijgd.de

K

Kindergarten und Bildungsstätte Hedwig e. V.
www.orawa.org

Kindervereinigung Weimar e. V.
www.kinderhaus-weimar.de

Klub Europejski w Dobrzycy

Kultur- & Sprachbüro Münster
www.kuspra.de

kunstabauwerk e. V.
www.kunstabauwerk.de

L

LKJ Sachsen-Anhalt e. V.
www.lkj-sachsen-anhalt.de

M

Małopolski Instytut Kultury
www.mik.krakow.pl

MDK im. Andrzeja Bursy
www.mdk.krakow.pl

Muzeum Ziemi Sochaczewskiej
i Pola Bitwy nad Bzurą
www.e-sochaczew.pl/muzeum

O

Offener Kunstverein Potsdam e. V.
www.okev.de

OSZ Bürowirtschaft und Verwaltung
www.oszbueroverw.de

OW PSPiA KLANZA
www.klanza.waw.pl

R

Radio Corax, Freies Radio
www.radiocorax.de

S

Schloss Trebnitz e. V.
www.szenen-sceny.eu

Second Attempt e. V.
www.second-attempt.de

Spółeczna Szkoła Podstawowa
www.ssp.zary.pl

Staromiejskie Centrum Kultury Młodzieży
www.sckm.krakow.pl

Starostwo Powiatowe
www.powiat-nowomiejski.pl

Stowarzyszenie Kulturalno-
Edukacyjne Przestrzeń

Stowarzyszenie „KUŹNIA”
www.kuzniaart.blogspot.com

Stowarzyszenie Oświatowe
www.ssp.zary.pl

Stowarzyszenie Słubfurt

Stowarzyszenie Teatralne Legion
www.rodaknet.com/LEGION

REFERENT/INNEN REFERENTKI I REFERENCI

S

Stowarzyszenie Teatralno-Lingwistyczne
www.studiotl.archer.pl

Stowarzyszenie Wspierania Działań Młodzieży CZ-ART
www.czart.org

Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw „Kładka”
www.heca.com.pl

T

Träumer, Tänzer und Artisten e. V.
www.traeumer-taenzer-artisten.de

Transformator Kultury Stowarzyszenie
www.transformatorkultury.org.pl

W

wannseeFORUM
www.wannseeforum.de

Widzewskie Domy Kultury
www.wdk.pl

Wrocławskie Centrum Twórczości Dziecka (WCTD)
www.wctd.wroclaw.pl

Z

Zamek Książąt Pomorskich w Szczecinie
www.zamek.szczecin.pl

Zespół Szkół Gminy Izbicko / Publiczne Gimnazjum
www.g_izbicko.wodip.opole.pl

Zespół Szkół Stowarzyszenia Rodzin Katolickich oraz
Stowarzyszenie Współpracy Międzynarodowej Rybnik Europa
www.sdb.org.pl

Zirkus Zack – Verein zur Überwindung der Schwerkraft / Vuesch e. V.
www.vuesch.org/zack/index.html

Złocieniecki Ośrodek Kultury
www.zok.zlocieniec.pl

D

Dzigańska, Katarzyna
Małopolski Instytut Kultury

F

Filiciak, Dr. Mirosław
Centrum Badań nad Kulturą Popularną

Fischer, Bianca
Bundesvereinigung Kulturelle Kinder- und Jugendbildung e. V. (BKJ)

Fus, Iwona
Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej (SdpZ)

G

Gajda, Małgorzata
DPJW - Deutsch Polnisches Jugendwerk

Gromnitza, Paul-Richard
Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej (Sdpz)

H

Hardt, Ulrich
Expedition Metropolis

K

Klag, Marcin
Małopolski Instytut Kultury

Ł

Ławrowska, Małgorzata
Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej (Sdpz)

L

Liedtke, Hannah Maria
Bildungsverbund für die IJBS Sachsenhausen e. V.

Lienke, Lutz
Jugendkunstschule Atrium

N

Nölle, Jolanta
Stiftung Zollverein Essen

O

Omilanowska, Prof. Dr. Małgorzata
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

P

Piekarski, Karol
Instytucja kultury Katowice – Miasto Ogrodów

R

Ratajski, Prof. Dr. Sławomir
Polski Komitet ds. UNESCO

S

Strzezińska, Agnieszka
Pracownia Badań i Innowacji Społecznych „Stocznia” Warszawa

Szajkowski, Maciej
Projekt R.U.T.A

T

Torbus, Prof. Dr. Tomasz
Instytut Historii Sztuki Uniwersytetu Gdańskiego

W

Wąsowska, Marta
Polsko-Niemiecka Współpraca Młodzieży (PNWM)

Wigura, Dr. Karolina
Instytut Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego,
Kultura Liberalna Warszawa

Witte, Rolf
Bundesvereinigung Kulturelle Kinder- und Jugendbildung e. V. (BKJ)

Z

Zarembińska, Luba
Społeczne Stowarzyszenie Edukacyjno –
Teatralne „Stacja Szamocin”

KOMMENTARE VON TEILNEHMER/INNEN

Wie schätzen Sie die Thematik „kulturelles Erbe“ für die Kulturelle Bildung ein?

„Wichtig! Aber es ist viel Reflexion und Austausch im Vorfeld, während und danach nötig. Es existieren offene Fragen, welche Räume zum Selbstentdecken geschaffen werden müssen, aber eigentlich muss kulturelles Erbe auch politisch/historisch verortet werden können. Damit verbunden ist das Dilemma, wer wann was vermittelt, und vor allem warum.“

„Wir verfügen bereits über einen Treffpunkt an einem historischen Ort, an dem wir spielen und Beispiele für das Hier und Jetzt schöpfen.“

„Es kommt auf die Begründung der Vermittlung an.“

„Die Rolle ist sehr groß.“

„Ein wichtiges Thema, um Bewusstsein über Vergangenheit zu vermitteln, die über die Gegenwart hinweg für die Zukunft bewahrt werden muss.“

WYPOWIEDZI UCZESTNIKÓW

Jak oceniają Państwo rolę tematyki „dziedzictwo kulturowe“ dla edukacji kulturalnej?

„Ważna! Ale wymaga wielu refleksji i wymiany zdań przedtem, w trakcie i po. Istnieją otwarte pytania o to, jakie trzeba stworzyć przestrzenie samodzielnej eksploracji, ale właściwie należałoby także móc umiejscowić dziedzictwo kulturowe politycznie/historycznie. Łączy się z tym dylemat kto, kiedy i co przekazuje, a przede wszystkim dlaczego.“

„Dysponujemy już miejscem spotkań w historycznym otoczeniu, w którym możemy się bawić i czerpać przykłady na tu i teraz.“

„Zależy od uzasadnienia przekazu wiedzy.“

„Rola jest ogromna“.

„To ważny temat przekazywać świadomość przeszłości, którą poprzez teraźniejszość należy zachować dla przyszłości.“

VOLLSTÄNDIGES PROGRAMM DER TAGUNG/ PROGRAM KONFERENCJI

[Hier](#) der Link zum Tagungs-Flyer.

[Tutaj](#) link do ulotki konferencyjnej.

IMPRESSUM

STOPKA REDAKCYJNA

HERAUSGEBERINNEN/WYDAWCA

Bundesvereinigung Kulturelle Kinder- und Jugendbildung e. V.
Küppelstein 34
42857 Remscheid
Tel. +49 (0) 21 91.794-390
Fax + 49 (0) 21 91.794-389
info@bkj.de
www.bkj.de

Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej
Stiftung für deutsch-polnische Zusammenarbeit
ul. Zielna 37 // 00-108 Warszawa
Tel. +48 (0) 22 338 62 00
Fax +48 (0) 22 338 62 01
sekretariat@fwpn.org.pl
www.fwpn.org.pl

REDAKTION/REDAKCJA

Bianca Fischer, BKJ
fischer@bkj.de

Katharina Mol, buch + bildung
info@buchundbildung.de

LEKTORAT

Iwona Fus, SdpZ
iwona.fus@fwpn.org.pl

Christoph Brammertz, BKJ
brammertz@bkj.de

ÜBERSETZUNG/TŁUMACZENIE

Katharina Mol
Elżbieta Michałowska

BILDNACHWEIS/ZDJĘCIA

Titelfoto / tytuł foto: jala, photocase.com
S. 5, 6, 8, 12: Linda Sokal
S. 14 oben/powyżej: Frank Vinken, Thomas Willemsen
S. 14 unten/poniżej, 17: Szajkowski, R.U.TA.
S. 22: kunst - raum - erinnerung / sztuka - przestrzeń - pamięć
S. 25: Radosław Kazmierczak, Katowice-Miasto Ogrodów
S. 28: Expedition Metropolis
S. 31: Theater Station Szamocin / Teatru Stacja Szamocin
S. 32: Karol Kwiatkowski
S. 35: K. Pacholak
S. 36: Alina Zienowicz, Adam W. Byra
S. 37: Muzeum Łazienki Królewskie
S. 40, 41: Linda Sokal
S. 42, 43: Bianca Fischer

AUFLAGE/WYDANIE

nur als e-book(pdf) verfügbar/dostępne tylko jako e-book (pdf)
ISBN: 978-3-924407-98-8
© 2012 BKJ/SdpZ

GEFÖRDERT VON/WSPIERANY PRZEZ

Bundesvereinigung
Kulturelle Kinder- und Jugendbildung e.V.

FUNDACJA WSPÓŁPRACY
POLSKO-NIEMIECKIEJ
STIFTUNG
FÜR DEUTSCH-POLNISCHE
ZUSAMMENARBEIT